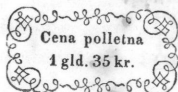

GLASNIK SLOVENSKI.

Lepoznansko-podučen list.

Odgovorni vrednik in izdatelj: A. Janežič.

Št. 4.

V Celovcu 1. oktobra 1859.

4. zv.

Duhovnik Smirnijan.*)

(Zložil Fr. Cegnar.)

Počiva v hladnem grobu duhovnik Smirnijan,
Ni mogel preboleti skelečih serčnih ran,
Prigodek ene noči, rodil mu je gorjé,
Britkostne sile sterle so v persih mu sercé.

Preživel je na Smirni dokáj veselih dni,
Ljubila ga je sreča do sive starosti,
Imel je hčer edino**, veselje starih let,
Cvetéla je kot roža, kot bele lilje cvét.

Ne upaj, starec! sreči nezvesti, termasti,
Kar danes ti daruje, bo vzela jutri ti,
Ovila sivo glavo ti s krono teranjevo,
Presunila ti serce, s strupeno sulico.

Na večer dan se nagnil, zašlo je solnce že,
Kaj danes tako pozno nebesa se žaré?
To ni večerna zarja, to je požár strašan,
Da sveti janičaru — pobegni, o kristjan!

Turčin izterga hčerko duhovniku iz rok,
Zastonj je prošnja, tožba in britki zdih in jok;
Studen kamen počil in skopnel bi popred,
Ko se otajal v turških divjaških sercih led.

V neverske roke padel mu mili je otrok,
Med otcem in otrokom zijá prepad globok;
Zdihuje sivi starec, zdihuje celo noč,
In kliče vse svetnike in Boga na pomoč.

Ko perva zarja vstane in zvezde obledé,
Za les gerčavi prime, kam hoče, sam ne vé.
Zaupno v božjo roko na morje se podá,
Kapljá na sivo brado mu solza biserna.

*) Snov je vzeta iz povesti, ktero smo omenili pri pesmi „Kiošica.“ (Gl. III. zv.)

**) Da ne pohujšam nikogar, spominjam, da je bil duhovnik staroverec, ki se smejo ženiti, dokler niso posvečeni.

Od doma se odpelje na barki pisani,
Na bregu kopne Turške četerti dan stoji;
Iz mesta v mesto hodi, po tergih in vaséh,
Popotnike ustavlja na cestah in stezéh.

Bi li mu kdo poročil, oznanil kaj od njé,
Ki so mu jo ugrable razbojniške roké;
Po nagih bi kolenih prehodil beli svet,
Da mogel bi otroka nevernikom oteť.

V Tesaljo iz Epira odpravi starec se,
V Rumelijo prestopi iz Macedonije,
Na carigradske vrata pospevši svoj korak,
Zagleda minarete, môleče v sinji zrak.

Čez mestni prag stopaje, izroča se Bogú,
Ustopi k znancu svoj'mu, zlatarju gerškemu,
Razklada mu dogodbo, ki mu sercé teží,
Ki ga po daljnem svetu, iz kraja v kraj podí.

Zlatár tolaži starca: „Vse prav oberne Bog,
Otela tvoja hčerka iz jezera nadlog,
Otela večni smerti je celi gerški rod,
Češčen in hvaljen bodi na nébesu Gospod!“

„Pogín prisegel sultan je rodu gerškemu,
Ganila tvoja hčerka je serce kervniku;
V serajskih dvorih biva kadunja tvoja hči,
Vsim Gerkom mila majka do konca svitlih dni!“

Oserče ta beseda predré duhovniku,
Iz pers globoko zdihne k dobrotnemu Bogu:
„O križani Zveličar, zatisni mi oči!
Ni konca, kraja, mere nesreči moji ni!“

„Ovija sivo glavo mi krona ternjeva,
Presunila mi serce je ostra sulica,
Visím na terdem križu, napíl sem se želčí,
O križani Zveličar, zatisni mi oči!“

Pred prag serajske veže napoti starec se,
Pred pragom slonkostenim mu straža pot zaprè;
Beséd nemilih glasi mu na uhó germé:
„Ti noter, stari gjavre! kadunja vèn ne sme.“

Evnuhom se po žilah pretaka merzla kri,
Režé se mu serajski nečutni stražniki:
Omečil besno tigro, hieno bi poprej,
Ko merzlo serce ganil, ogrel derhali tej.

Poročil bi besedo le eno detetu:
Da zvesta bi ostala, zveličarju Bogu;
In slišal bi besedo le eno še od nje:
Da stari veri zvesto ostalo, ji sercé.

Serajski prag zapusti duhovnik Smirnijan,
Pa drugi dan se verne, se verne tretji dan;
Tri bele tedne vrača k serajski veži se,
Četrti teden kalno oko mu smert zapre.

Počiva v hladnem grobu duhovnik Smirnijan,
Ni mogel preboleti, skelečih serčnih ran,
Prigodek ene noči rodil mu je gorjé,
Britkostne sile sterle so v persih mu srcé.

Koliščina in stepe.

(Dalje.)

Drugi dan jezdim na samotino Kurenovo. Ravno se je vzdignilo solnce nad polje, in že najdem starca sedečega na gričku. Pozdravil me je v imenu Božjem, in ko ga poprosim, da bi povedal pozneje dogodbe iz svojega življenja, jame takole:

„Ko sem sedel v ječi Špolanski, mislil sem obnam, da bo prišla resnica na dan, in da me bodo kmalu spustili: potem pa se me je lotila zla misel. Spraznili so mojo bisago in našli v njej cerkveno srebro. Ko so mi to povedali, sem spoznal, da je po meni. Nisem dolgo žaloval sam v ječi; tretjega dne so mi jeli dajati tovaršev, četrtega se duri celo zapahnille niso, ker vedno so nove jetnike rinjali sem; kovači so napravili kovačnico pred ječo, in od svita do polnoči so kovali v železje novim prišnikom roké ali nogé: petega dne je bil dober del naše koliščine na begu. Bili so med nami tudi taki kakor jaz, ki so se združili s hajdamaki le iz nevednosti in gloposti, in ž njimi le hodili, pa niso ne ropali, ne morili; bili so pa tudi taki, ki so s sulico ali nožem naklonili le sebi naj več nesreče; poprej so mislili, da je padel celi svet v njihne roké, sedaj pa so se bali in plakali kot babe; drugi so molčali in temno gledali, in če so odperli usta, so se bahali, da so poslali mnogo Lehov v večnost, pa žalovali, da so bili zgrabljeni v sredi dela, in prevzetno so tirjali smert in mučenje za vero: le Bog nas bo sodil, ljudje so imeli nas vse za enake!“

„Povedali so mi nekteri moji znanci, kaj se je godilo po kervavi noči Smilanski. Na jutro je šla novica od ust do ust, da prihaja velika vojska. Umaknili so se hajdamaki za Irdin. Neredna tropa je bila pri umikanju sama sebi na poti. Ko so se odtegali iz dobrav Dubijavskih, jih je prešinila nenadna groza: menili so, da imajo sovražnike za herbtom, za tim jim je drug zajezil cesto pred čelom. Bilo je to brez dvombe vojaštvo Kanovskega gospoda, ki je že enkrat pobilo hajdamake nad Irdinom blizu mlina Monastirskega v Mošenski okolici. Obernili so se tedaj na stran k Svidovku. Lehi so jim stopali na pete. Noč je zaderževala obe četi, bil je že Dneper

nekoliko lučajev za beguni. Hajdamaki so se uterdili s taborom in nastavili voze zoper napadajoče konjke; pa po noči je tu sem prispela tudi vojska iz Špole. Vodili so jo dobri vodje, prišla je na tihem in posedla obe cesti, Smilansko in Medvedovsko. Dan napoči, hajdamaki vidijo, da so zajeti. Lehi so nalašč na to čakali, da bi prestrašili hajdamake v tem stanju. Tako je bilo. Tabor ni dolgo stal. Porušili so ga berž berzi konji. Vnela se je bitva na velikih Svidovških peščavah, ktere zaliva Dneper, kedar stopi čez bregove. Ker ni bilo moči hajdamakom sterpeti rednega ognja in silnih napadov gostih poljskih rajd, so se nalašč razbegnili na vse strani, da bi tako razdrobili bitvo na tisuče posamnih bojev. To jim je šlo po sreči. Raztekle so se nepremagljive poljske rajde. Vsaki jezdic se je spustil za kakim begočim hajdamakom, ta pa je naenkrat obstal in se branil. Poljakov je bilo manj, pa bili so izurjeni bojevalci; enemu jezdicu se je branilo nekoliko pešcov. Puške in pištoli so odgovarjale karabinu. Hajdamaška kosa in Zaporožka sulica niste puščale konjkov blizo; ko se je kdo bojeval z vojakom, je priskočil drugi in sključen razparal s sulico konju trebuh. Začel se je tedaj boj posamni, boj sile s silo. Dim se je valjal nad nizkim pobrežjem. Pa bitva se je stesnjevala bolj in bolj v ože meje. Izurjeni Poljaki so se spojili v kolobar ramo ob ramo; sedaj ni bilo več rešitve hajdamakom. Hteli so ubegniti, ali bil je Dneper pred njimi; obup jih je gnal v reko. Poljaki so stali na bregu in živo in redno streljali med nje. Zastonj se je ta in ta potapljal v vodo, po sapo je moral priti na verh, pa ko je pokazal glavo, ga je potopil svinčeni dež. Kri je barvala Dneprovo vodo. Nekteri so tonili v valovih, drugi so se topili ubiti, ranjene so vlekli na breg kakor na osti nabodene ribe. Vedno reje so se kazali živi, in toliko gošče ubiti hajdamaki iz vode. Poljaki ta dan od zora do mraka niso zapustili bregov in niso prenehali streljati. Le petnajst, dvajset hajdamakom je dala sreča, da so z votlimi terstikami v ustih sopli pod vodo dvanajst in več ur, in le ti so se rešili; trupla drugih je raztergal Dneper na škerbinastih skalah. Ranjenci, ktere so potegnili iz vode, so mi pravili o tem groznem pomoru nekdanjih mojih tovaršev."

„Čez nekoliko nedelj so vojaki odvedli mene in dvajset drugih v železo okovanih tovaršev v Žitomir. Na poti sem stermel nad žalostnim pogledom na vasi, skoz ktere smo se peljali. Kako vse drugače je bilo pred koliščino! Mislil sem, da je bilo pusto le v ječi, ali vpustošil se je celi božji svet. Na veselo spomlad je prišlo poletje in pokončavalo ljudi s travo vred. Spomladi je bila pijana Ukrajna, sedaj po pijanosti zopet trezna se je sramovala in žalovala. V vsaki vasi so stale strašne sohe. V krajih, kjer se je prej objavila koliščina, je prišel prej plačilni dan. Vidili smo tu in tu, kako so obešali in tergali ljudi na čvetero; nekterim so ovili roké s slamo, jo zakapali s smolo in zapalili; ko pa so jim gorele roké

kakor sveče, so jih gonili na ogled po vsih vasnih ulicah, in oklicovali imena njih, katerim so žgali roké. Nahajali so se še dolgo potem na Ukrajni berači brez rok in nog, ktere so vozili na vozičkih otroci ali vnuki od hiše do hiše kruha prosit: to okerenje je izhajalo iz tistih dob. Strah je bil povsodi. Vse govorice so umolknile hitro. Šeptalo se je le na uho o prihodu te ali une vojskine čete, ali o kaznih, s kterimi Ukrajno kroti gospod Stempkovski. Groza me je bilo tega, kar sem vidil na potu iz Špole v Žitomir. Iz Žitomira nas so tirali naglo v Zubovščino. V tej vasi je živel gospod Dubravski, ktereга so Lehi nazivali grajskega sodnika. Čudna je bila ta vas, čuden je bil gospod. Vidite! po ulicah mergoli ljudstvo ko mravlje po mravljišču; komaj deseti človek hodi prosto, večina je vklenjena; vlačijo nogé počasi, rožljajo z železjem, sami jetniki in čuvaji. V celem sedanjem kraju, ki so ga imenovali takrat vojvodstvo Kijevsko, kjer je kdo kaj pregrešil, tirali so ga v Žitomir, in iz Žitomira so vodili jetnike v Zubovščino. Gospod Dubravski je bil velki sodnik, od Lehov tu sem postavljen. Pritirani jetniki koplje rove, delajo nasipe okoli gradú, pometajo ulice vasne in vlačijo samokolnice. Vsacega dne jih peljejo nekoliko v grad; ondi morajo pričati zoper sebe, in to imenujejo inkvizicijo. Gospod Dubravski jih muči, pase se nad njimi; ko so se ondi dobro vtrudili, kopavši in vozivši perst in šoto, in pisarji napisali o njih cele sklade papirja, jih peljejo nazaj v Žitomir, ondi jih pred njegovimi očmi obglavljajo, obešajo ali s kolesom tarejo.“

„Stala je ta vas v lesu. Črna je kakor velika ječa v sredi žalostnih smrek. Ne vem, kako bi mogel ondi kak prost človek živeti, ali gospod Dubravski se je že ves zaljubil v ta kraj. Govorili so, ko se je ženil z drugo ženo, da ga je prosila ona, da ne bi imel ječe v vasi: vendar ni bil mož besede, brez ječe bi mu bilo zginito vse veselje. Tako se je navadil soditi zatožence, da se ni mogel sterpeti. Podložnike iz lastnih posestev je deval v doge in obročje z ostrimi žebli nabite; celo za reso, če jo je našel v žitnici, se je vsedel na sodni stol: mislim pa vendar, da zerna ni nikomur podaril. Po vasi in okoli gradú je imel ječe, v ktere nas so zaperali vsako noč.“

„V tako ječo sem prišel; pa tega vam še nisem povedal, da se je bolj serdil gospod Dubravski name, kakor na vso koliščino in na vse hudodelnike in razbojnike, kterih kosti je posipal po Žitomirski okolici. Gubernatorca Smilanska je bila sestra njegove žene. Tudi dete, ktero sem rešil, so pripeljali v Zubovščino, in vidil sem deklico, ko so jo sprevali iz gradú ženske osebe, ali nisem ji smel pred obličje. Gospod Dubravski je mislil, da sem jaz umoril majko in ji uplenil dete; ali za moje dobro delo me je htel kaznovati s smertjo. Vodili so me na spraševanje k samemu gospodu. Med tem ko so pisarji pisali za dolgimi mizami, je sedel Dubravski na zlatem stolu, jaz pa sem stal pred njim v železji. Spraševal me je sam, sam mi

je grozil in kričal na-me; z očmi mi je prebadal dušo skoz in skoz. Grajski sodnik Dubravski je bil človek visok kakor hrast, debel, oči je imel rudeče, kakor bi bile s kervjo zatekle, ktero je prelival; v čeljustih ni imel nobenega zoba. Že stali pred njim je bilo groza, kaj še le misel, da me hoče na kol obesiti! Pa čeravno me je vsak dan izpraševal, nobene krivice ni mogel najti nad menoj. Vendar me ni htel oprostiti, za nobeno ceno ne! ukazal je, naj me deržé v toliko tesnejši ječi, naj me moré s postom, grozil mi je z mukami in nadjal se je, da bom drugo zapel. Tako je prišlo, da sem po enem po dveh mescih že mislil, sam sebe po krivem dolžiti. Vidil bi bil raji, da me umoré, kakor terpinčijo tako neusmiljeno.“

„Človek v ječi je podoben človeku svobodnemu, kakor lastovka pod ledom uni lastovki, ki obletuje streho, pod ktero je zidala gnjezdo. Vtrudila me je ječa kakor sušica; dnevi so me bolj starali, kakor leta. Jaz, ki sem se smejal s početka v ječi unim, ki so maloserčno žalovali, plakal sem sedaj stokrat na dan. Spominjal sem se na očetov dom, na svobodne svoje čase; mislil sem na muke, ktere sem terpel po nedolžnem, in kar s potokom so se mi vlijale solze iz pekočih oči. Žalostil sem se, da bom moral zgubiti to roko, s ktero sem rešil nedolžnost; zares, skoro mi je bilo žal, da nisem bil vrednejši kazni, ktere sem pričakoval. Meni umreti tako mlademu, tako okrutno, brez blagoslova očetovega, brez solze matrne! — odrevenil sem sam nad seboj. Ko sem enkrat ravno sam sebe objokoval do pozne noči (moralo je biti že čez polnoč, polna luna je svetila skoz omrežje v mojo ječo), sem moral zaspati, ker zdelo se mi je, da kopljemo na pustem polji zaklade z gospod Wejherom. Bojeval sem se s tulečim vetrom, ki nam je vedno gasil svetilnico, pri kateri smo razkopavali mogilo; poslednjič pa je zablesknila svitloba in osvetila razkopani grob noter do dna. Naglo se je premenil moj sanj, ker zdelo se mi je, da so gorele moje roke, ovite s slamo in zakapane s smolo; da so me ljudje gonili po nekem neznanem mestu in gledavci od vseh strani so skupej vreli. Zakričal sem v bolečini in grozi, in zbudil sem se... Odprem oči, moja ječa se sveti, kakor bi bila z zlatim ognjem napolnjena. Skočil sem na to čudo na noge, ali sključile so se mi, ko sem dobro spoznal v sredi te svitlobe obraz Smilanske gospé, majko onega deteta, kterega sem rešil. Nekoliko stopinj od mene je stala v sredi prekrasne svitlobe, trije rudeči curki so ji lili iz pers pod njene noge, uperla je name tako milo oči, da sem, iz početka od strahu na pol mrtev, prišel zopet k zavednosti; spoznal sem, da sem blizu zveličane duše, in začel sem moliti. Prav dobro sem slišal besede: „Pričala bom zate.“ Ta prikazen je terpela tako dolgo, kakor terpi evangelij pri sveti maši. Potem je začela svitloba ugašati, kakor bi se vzdaljevala, stala je na mesečnih žarkih in po njih kakor po srebrnih stezah je šla blažena prikazen iz moje ječe. Ko mine prikazen, me obide velik strah ter me omami ko zimski viher; sercé

mi je bilo kot kladvo; stisnil sem trepavnice, ker sem čutil, da bi umerl, ako vidim še kaj takega."

"Tako prikazen je dopustil Bog, svedok moje nedolžnosti. Morda mislite, da slepim vas, ali sam sebe? . . . Za Boga, ne! — Bog vé, ki me bo skoraj poklical k sebi, svetniki vedó, ki bodo stali na njegovi desnici na strašni dan, ko bo odgovor dajala Stvarniku vsaka duša: da se ne šalim z imenom božjim, da se ne ustim pred ljudmi o milosti svetnikov, ktere bi ne bil deležen bil. Tako prikazen, kakor sem vam pravil, sem imel po noči v ječi, ne v sanjah, ampak ko sem bil zbujen; še prejasna in prenatanka je bila."

"Težko je živemu človeku gledati breztelesnega duha. Luna je zašla, otemnila se je noč, pa v strahu nisem mogel zaspati; še le ko se je začelo daniti v moji ječi, so se mi zaperle trudne oči. Ali koj so zaškipale duri moje ječe in noter so prikorakali čuvaji. Mislil sem, da so prišli, da me peljejo k smerti. Ali prinesli so mi drugo novico. Razkovali so moje spone in veleli mi, naj grem k gospodu. Pravili so, da je imela po noči gospa prikazen: prikazala se ji je rajna sestra, poterdila, da sem jaz rešil iz hajdamaških rok njeno dete, in velela, naj me spusté in delajo ljubeznjivo z menoj. Gospá je danes zjutraj tako dolgo klečala pred gospodovimi nogami, da mi je sprosila prostost."

"Hvalil sem Boga in sveto dušo, ktera se mi je prikazala, in šel sem s stražniki v grad. Gospá mi je prišla v prvo izbo naproti z detetom svoje sestre."

"Odpusti, dobra duša," mi je rekla, "da smo te krivično sodili. Verujem, da si nedolžen in rešitelj tega deteta, ker to mi je povedala ta, ktera ne živi več in ktero sem vidila to noč, kakor vidim tebe zdaj. Vzemi to," pristavi, dajaje mi nekaj v roko, "da boš mogel živeti, ker v teh krajih ne smeš ostati. Vzemi še to svetinjo," nadaljuje, ter vzame križec z obleke detetove, "vzemi to svetinjo, po kateri bomo poznali tebe ali tvoj rod, morebiti ti bom zamogla jaz ali ta (pokaže na deklico) lepše poverniti." — Ko to izgovori, umolkne prestrašena, ker je nekdo prišel v stanico. Bil je gospod! Žena se je tresla pred njim kakor šiba na vodi. Prišel je, vstopil se sred izbe, uperl je obe roki na boki, meril me je od nog do glave z malim, rudečim svojim očesom — ali zinil ni besedice. Ni bilo tudi treba. Vidil sem v tem gadovem pogledu, kako žal mu je bilo, da me je spustil, kako težko mu je delo, da zgubi eno dušo, s ktero se ni dosti vtolažil! V drugo se je ozerl spodmoljeno name in šel skoz nasprotno duri. Koj za tim prideta skoz te duri dva vojaka gospodove vojske, peljeta me na dvorišče, kjer so stali osedlani konji zame in zanju; vzameta me v sredo ter zdirjata pri tej priči z menoj na cesto. Za Zubovščino sta mi povedala, da imata povelje, spremljati me za Balto čez meje in mi povedati, naj se nikdar ne prederznem prestopiti čez mejo v poljske države nazaj, ako mi je življenje

drago. Spolnila sta, kakor jima je bilo zapovedano. Dan in noč smo jezdili, da so me vergli zadnjič kakor smet čez prag. Tako, akoravno mi ni vzel življenja, me je iztiral ta sirovi človek iz rojstne zemlje.“

„Terpel je on huje pregnanstvo, kakor to, na katero je on obdodil Vas,“ sežem starcu v besedo. „Ljudski trinog je padel v gorjé, vergli so ga v ječo. Velike njegove posestva so prišle v tuje roke. Za durmi lastne hiše je prosil kruha, nepoznan in zaničevan od ljudi, nekdanjih svojih podložnikov.“

„Ah!“ reče starec, „je li to mogoče? — Nezapopadljive so Božje sodbe. V unem življenju homo še le vidili, kdo je bil tukaj nesrečniši. Do smerti je negotovo, kdo je bolj pomilovanja vreden.“

„Nadaljujte svojo povest,“ mu rečem.

„Nimam več mnogo povedati,“ odverne on. „V Balti sta mi svetovala moja tovarša, naj si nakupim živeža, če kaj premorem, ker na Besarabski stepi ni lahko kaj dobiti. Bogal sem. Gospá Dobravska me je obdarila bogato. V žepiču, katerega mi je dala, je bilo suho zlató; za en rumenjak sem nakupil na tergu dovolj kruha, sira, slanine in žganja v veliko lončeno čutaro. Tako je storil, kakor so pravili, vsak, ki se je spustil na stepe, kakor morje velike in puste. Obložil sem se, kolikor sem mogel, in imel sem zadosti za nekoliko nedelj. Neko jutro pridemo na Sienuh in prestopil sem poljsko mejo. Vodnika moja se verneta od tod nazaj, in jaz ostanem sam na pustem polju.“

Šel sem, kamor mi je kazalo oko, nič nisem prašal za pot; tri dni sem tako hodil, da nisem vidil žive duše. Na Ukrajni se ni težko čuditi stepi, ali naše stepe so tako podobne unim, ki ležé za Sienuhom in Bogom, kakor dorastlemu konju visoke gore, kakor leni Tikič Dnepru ob spomladanski povodnji. Meni, ki sem preživel pol življenja na Besarabski stepi, zdi se tu na samotnem posestvu Orlinskem, da sem v sredi velke vasí. Kaka praznота je to? Pomislite, ko stopite na kako mogilo, vidite križe ene ali dveh cerkev, zemljišča nekterih vasí, čedo nekterih občin, ki blodi po poljanah. — Ali za Boga! ondi se še le vidi, kaj je puščava. Ko sem tje prišel, so mi zginile izpred oči naše dobrave, naši lesi in zaraščene doline; na vse strani se je širila ravnina, gladka, brez dola, brez vode, brez gričev, brez ljudskega sledú. Pervi dan, ko sem se ozerl proti Poljskemu, se je še modrilo nebó na tej strani, ali pred menoj je ležala stépa v rumeno daljavo, kakor bi se bila ta brezljudna zemlja in zrak nad njo zapalila od solnčnih žarkov. V naslednjih dneh je bil ta pogled že na vse strani enak. Celo nebo se mi je zdelo žalostneje kakor je pri nas. Zavijalo se je v tako čudno barvo, da ne vem, ali se je imelo pripravljati k dežju ali k viharju. Solnce je brodilo samotno na jasnem nebu, kakor jaz sam na nemi stepi. Žejalo me je. Do sedaj nisem vidil ne potoka, ne studenca. Napil sem se nekolikokrat vode iz smerdljive luže, v kakoršni bi pri nas nikdo ne napajal celo živíne

ne! Tretjega dne se mi je zdelo, da se črni nekaj pred menoj proti zapadu. Ko pridem dalje, se obradujem, ker zapazim, da je to koča, stoječa na kraju širokega posestva. Na pragu je sedel človek s tako belo in dolgo brado, kakor je moja sedaj. Pozdravil sem jaz njega in on mene in gledal me je, kakor bi se bil odvadil človeškega obraza. Vidivši, da me žeja, mi je postregel z dobro melono, in jaz njemu z žganjem in s koščikom dobrega kruha; to dvojce se mi je zdelo, mu je bilo prijetniše, ko pričujočnost človeškega lica na njegovi stepi. Ostal sem čez noč v njegovi hiši, govorila sva do polnoči in še čez. Povedal sem mu, kaj sem in kako; on pa mi je pravil o sebi. Bil je Poljak, plemenitnik, živel je že čez dvajset let na tej stepi, ki je bila njegova. Celo svoje posestvo je spremenil v novino. Prizadeval si je, kolikor je imel moči, kje do žive vode priti, pa nič ni mogel opraviti. Živel je od vsejane turšice. Iz te je žernal moko, iz vodnih melon je dobival vodo. Kako more rasti in zoreti na zemlji, katero tare večna suša, ta vodnati, cukernati, ko sneg beli ali ko kri rudeči sad, to ve edini Bog, ki napaja s svojim očesom tudi ljudi v brezvodni puščavi! „Veš kaj,“ mi reče moj gospodar, „ako imaš dovolj dnarjev, kupi od mene to stepo. Ti si še mlad, morda najdeš kje vodno žilo, in ako imaš le kaj vode, obogatiš kmalu, ker sem bi prihajali le po kapljo vode konjske in goveje čede. Jaz sem že star, Bog ni blagoslovil mojih žuljev; rad bi umerl med svojo rodovino; ako mi daš toliko, da se morem verniti na Poljsko in preživiti nekoliko mescov, te spoznam za gospodarja toliko stepe, kolikor je nimajo pri vas tri sela!“ Pomislil sem in rekel, da prejmem njegovo ponudbo. Po tej besedi sva zaspala oba.

„Drugega dne sva se pogodila. Dal sem Lehu polovico zlatá, ki sem ga imel, on mi je dal svoje na pergamentu pisane pravice z velikimi voščenimi pečati. Še jih imam, morete jih viditi, ako hočete. Potem gre z menoj ter mi razkaže meje. Tri dni sva hodila od zora do mraka okoli njih. Mejili so moje posestvo kamneni mejniki, peščene kopice, daleč saksebi nasute, nekoliko plitvih dolov. Na celem prostoru je stala le ena luža, katero je dež zalival. Ko sva se vernila po razgledu v kočo, je ostal moj prijatelj še en dan pri meni, in potem je vzel na zameno za turšico od mene živeža, ki sem ga kupil v Balti; šel je na pot, po kateri sem jaz prišel. Vsedel sem se na hišni prag in gledal za njim, dokler mi ni zginil spred oči. Nikdar se mi ni tožilo silneje po oni strani, v katero se je on vračal in ktera mi je sedaj zaperta bila. Ko mi zgine spred oči, sem mislil, da sem vtonil v suhi zemlji. Vlegel sem se v hiši in ležal do mraka, da bi skril sam sebi, da sem edini živi človek v taki puščavi.“

„Nikdo ne more čutiti, kaka otožnost me je morila nekatere dni. Slednjič zaslišim v neki noči, ko sem spal v hiši, iz daljave hrum, ki se je bližal, in spoznal sem, da se nekaj goni na konjih. Priderвило se je k hiši, in začeli so klicati človeški glasovi, da bi kdo vun

prišel. Šel sem vun; bila sta dva jezdica na zaprašenih konjih. „Nimaš-li kruha?“ prašata. „Imam,“ odvernem. „Daj nama košček! prosiva v imenu Božjem!“ Dal sem vsakemu en krajec in kozarec žganja. „Ti si dober človek,“ rečeta, „vidiva, da to ni stari Leh, ki ni mogel z drugim postreči, ko s tužno svojo dinjo. Ne boš se kesal, da si postregel nama!“ Tako govoreča se obrneta ter zdirjata po stepi preč. Čez nekoliko dni začujem z nova tudi po noči hrup na stepi, pa glasneji je bil mimo prvega. Bila sta nočna moja gosta; prignala sta mi goved in ovac. Postregel sem jima z dobro turšično pogačo in z žganjem; hvalila sta me in obetala mi, da me bota še lepše obdarovala. Čez nekoliko dni prideta zopet in pripeljeta mi nekoliko konj. Od te dobe ju nisem več vidil. Ne vem, kdo sta bila: morebiti kaka klateža ali Černomorca? morebiti tudi zločina, ki sta kradla in ukradeno blago na tujem shranjevala. Naj bolj sem jima ustregel s kruhom. Vidil nisem njunega obraza, ker prijezdila sta vselej v najtemnejši noči; glas sta imela divji. Mislil sem si večkrat, da me obiskuje vrag v lastni osebi sred stepe, in mi daje darove neblagoslovljene; ali spominjal sem se, da sta me prosila v imenu Božjem. Morala sta biti pri vsem tem zla človeka, in delila sta mi zlo blago, ker bogastvo, ki mi je zrastle iz tega, se je kmalo razperšilo kakor prah na cesti.“

„S početka je lila sreča name kakor dež na zeleno travo. Vse mi je šlo po volji. Deževalo je na jesen, nabrana voda je zalivala moje kapnice. Zima je bila v teh krajih sploh topla, in prva, katero sem preživel ondi, tako nenavadno lepa, da se je vedno pasla živina pod milim nebom. Spomladi je prišlo k meni nekoliko delavcov; prideržal sem jih, da so mi delali. Začel sem iskati vode povsodi, posebno kjer se je naj bolj zelenila trava ob suši in kjer je resje naj bolj rastlo — ondi sem kopal. Poleti sem našel dovolj žive vode. Najdeni zaklad me je kaj razveselil in močno bogatil. Bog vé, od kod so gonili čede k studentu Kurenovemu; za vodo sem pobiral plačo v denarjih in živini. Tako in ker se je vedno množila domača moja živina, sem imel v nekterih letih obilo goved in konj. Začel sem orati in sejati. Leta so bile mokre, pšenica Arnaytka je rodila obilo. Popotnikom sem naročil, naj povedó mojim staršem, kje sem in kaj počenjam; preselili so se starši iz Poljskega k meni. Oženil sem se in izredil nekoliko otrok. Prijel sem vsacega človeka, ki se je htel pri meni na stepi naseliti, in nabral sem kmalo precej ljudi. Postavili smo poslopja in peči iz žganega ila, živeli smo v obilnosti in sreči. Do Črnega morja, do Krimskih solnih jezer, do Dnestra je slovelo posestvo Kurenovo na Besarabski stepi.“

(Konec prihodnjič.)

Narodna Krška.

(Zapisal J. Črnčič.)

Šetala som širom po brodu,
Našla som ja zlatnu jabuku.
Dam ju majki pravo da dili,
Neće majka pravo da dili:
Više sebi nego ni meni.
Dam ju oteu pravo da dili,
Neće otac pravo da dili:
Više sebi nego ni meni.
Dam ju brajnu pravo da dili,

Neće bratac pravo da dili:
Više sebi nego ni meni.
Dam ju sestri pravo da dili:
Neće sestra pravo da dili:
Više sebi nego ni meni.
Dam ju dragu pravo da dili,
Dili dragi sebi i meni,
Dili dragi mladoj kot sebi.

Pripovedke z Martiniverha.

(Zapisal J. Tušek.)

III. Sin jež.

Bila je mati sina zavdala, da je bil jež. Tisti jež je pa djal: Zdaj bom pa šel po svetu. Je prišel k nekemu kmetu, in ga je prošil: Dajte, da bom gnal prešiče past. Vsako leto enkrat bom prignál domú; sto mi jih boste dali, in sto jih bom več domú prignál. — Ti ne moreš pasti, koga bo neki jež! — Ta pa, da bom, tako dolgo, da mu jih je pa le dal. Med letom je pa prišel mož v gozd, pa ni znal iz gozda, je pa djal: Svinje so, svinjarja ni, da bi mi pot pokazal. Se pa oglasi jež za porobkom: Tu sem, tu; le pojte, vam bom že pokazal pot. Pa mu jo je pokazal. — Drugo leto je spet prišel tisti mož v gozd, in je djal: O joj, svinje so, svinjarja pa ni, da bi mi pot pokazal. Se je pa spet jež oglašil za porobkom: Saj sem tukaj, tukaj le berž pojte, da vam bom pokazal pot. — Vsako leto je gnal svinje domú, sto past, dve sto pa nazaj.

Tretje leto pa spet pride tisti mož v gozd, pa je djal: O joj, svinje so, svinjarja pa ni, da bi mi pot pokazal. Se pa jež oglašil za porobkom: Saj sem tù, le hitro pojdite, da vam pot pokažem! — Potlej je rekel tisti mož: koliko boš pa hotel imeti, ko vsako leto zaidem, in mi vsako leto pot pokažeš. Jež je pa djal: Nič drugega, kakor eno vaših hčer, ker imate tri. Mož mu je obljubil in je šel potlej domú. Domá je pa povedal, koga je obljubil ježu in kako je bilo. So pa djale: Zakaj bi ga pa ne jemale, če je le kaj grozen. Mislile so namreč, da se le piše za ježa. Jež je gnal svinje domú, in tisti kmet mu je dal plačilo od vseh treh let. Jež je pa djal: Zdaj pa z mano, bova šla ženit se. Je pa djal gospodar: kdo bo neki tebe vzal? — Boste vidili, da me bo! — Sta pa šla. Jež je djal: Jest bom sedel na petelinu, vi pa na konji. Jela sta iti proti tisti hiši; konj je jel rezgetati, petelin pa peti. Uni so pa djali, koga da

gre, ko je taka reč? Oče je pa djal: Snubači gredó. Hčere pa hude! — Sta prišla v hišo in sta prašala. Stareji je rekla: Te nečem; raji si vrat prerežem. Druga je pa djala: Te tudi nečem; rajiš koj v vodo skočim. Nar mlajša je pa djala: Jest ga bom pa vzela! So šli k poroki. Ko so prišli k zidu, je djal: Le pojte, pridem kmalo, grem malo tje za pokopališče. Potlej je pa šel tisti tje, je pa prišel po drugi strani tak fant, da ga ni bilo gorjega. Unema dvema je bilo tako žal, da si je stareja vrat prerezala, in srednja v vodo skočila. Ta je pa nevesto peljal na dom, kjer je bil pred. Sta bila bogata, dolgo sta živela, in njih otroci morebiti še zdaj.

IV. Od Rojenic.

Rojenice so enemu umerovale, kako da bo umerl. Ena pravi: kača ga bo pičila, druga: ubil se bo. Tretja: utonil bo. Fant je dorasel, šel na drevo po tiče, segel v luknjo pred, kot je vanjo pogledal, pa je bila kača notri, ki ga je pičila. On se ustrasi, da pade z drevesa na skalo in s skale se zdersne v vodo, ki je bila pod skalo.

Kitica slovenskih pregovorov.

(Zapisal V. Kurnik.)

Kdor se šuma boji, v listje ne hodi.

Kuharji župe (juhe) delé, Bog pa darove (talente.)

Gost je revež, danas je gost, jutri pa redek.

Kjer je kolobocija, je vsa skleda otročja.

Huda vest je mutast berič.

Dokler bo sreča šla s teboj, boš imel prijatlov roj.

Bolj ko ovca mekeče, več volkov se steče.

Kdor vodo žuli, mu po črevih kruli.

Kdor se ženi, ima žago in malin, potlej pa vsega po malim.

Kdor je h kruhu rojen, hleba ne doseže.

Kdor ima denarje, ima vse vajete v rokah.

Kdor ni dalje prišel ko do korita, mu je vsaka mlaka morjé.

Iz prazne lupine ni jedra izključvati.

Če kaj kupuješ, ne zblekni, da zelo potrebuješ.

Malopriden pastir čedi vodo kali.

Kjer je seja, dobra pupa in papa, tje putika pritapa.

Vojskne koline na berglah dohajajo.

Za lakoto umreti je huje ko zgoreti.

Skopost s kupom raste.

Bogatin rogatin.

Kdor vedno pri duhovšini poštenja išče in pri gosposki časti, ju nima veliko.

Česar oko ne zagleda, to sercu ne preseda.
Kdor preveč ožema, s časom namesto mleka kri vjema.
Dohtar pravic prijatelj petic.
Brez mandranja ne zleze tkalcu platno na berdo.
Prave ljubezni sklep je močnejši kot železni oklep.
Ko je polna glava spanja se nar več sanja.
Možka dota in pa junčev loj sta kmalo zvagana.
Piškavega oreha je nar več slišati.
Klino na klino nakačiš ojstrino.
Prava sreča se le enkrat ponuja.
Kdor prepozno zase skerbi, se dostikrat praska, če ga tudi ne serbi.
Slaba gospodinja je kakor kokoš, več ko ima, več razkopá.
Praznega skednja se miš kmalo naveliča.
Za misli ni nobene ujazde.
Če lesica čez led beži, tudi ljudi derži.
Starost je priča, kako je človek mladost preživel.
Kdor hoče biti konjar, mora biti rojen kohar (Gaurer).
Kar vsim dopade, se ne vživa brez zbade.
Srečnejši je ta, kateri da, kakor ta, ki vzame.
Lenuh zvečer z cepom pritiska.
Vse se s časom predela, le termi motika konec stori.
Otroci in stari ljudje kmalo jok stresejo.
Gospodinja naj domá bo, ko koza na levi.
Kdor dobrovoljno breme nabaše, ga lahko nosi.
Kaj je človek bil, se da vganiti, kaj da bo, s časom razjasniti.
Strežek naznanja snežek.
Vrelo kašo je treba pihati, nabojnim ljudem prav dati.
Jemanja se nikdo ne naveliča; kdor vse razdá, se prepriča.
Človek toliko poterpí, kolikor sterpi.
Veča šara, večja kvara.
Poslednja lesičja zvijača je, ko se stegne.
Se bodo združili, ko lesičja družina pri kerznarju.
Spomin je človeku narzvestejši prijatelj.
Kdor vidi, da se bobna ne ubrani, zapravlja z rokami in nogami.
Prekogledno malovredno.
Samičnjek polovičnjek.
Samec neugnanec.
Kdor strah v glavi nosi, mu je vsaka senca pošast.
Kakor se človek dela loti, tako se odseda.
Kovači terkljači.
Če sever brije, vsim goram glave odkrije.
Kolikor časa so terice pri hiši, toliko časa gre sveti Duh od hiše.
Gostač še polžu lupine ne privoši.

Komur je leskovec v mladosti teknil, se bo v starosti tudi zanj potegnil.

Hči skopuhova je dostikrat žena požeruhova.

Pod kožo smo vsi kervavi, na svojo moč naj nikdo nič ne stavi.

Kdor iz dežele gleda, s tim se ni varno na soncu greti.

Če bogatinca kolčkaj zadene, ko jesihar hrup zažene.

Kar ljudstvo ne graja, nikogar vest ne peče.

Človeška misel je ko petelin na strehi.

Kam ne pride prah in božji strah.

Zima je bela ko golob, pa je volčjih zob.

Če je več mlinarjev, manj je moke.

Spoštena jedinsina je šola kreposti.

Kdor se ljudem pod zobe da, ga le čas iz ust reši.

Skopost je hči norosti, varčnost hči modrosti.

Vsaka krava po svojem teletu veka.

Ti meni, jest tebi: je nar krajši pot in malo zmot.

Božji lon je bolj ko sto kron.

Gosta setev žitnice ne razganja.

Broljčen sneg gnoji reynega kmeta breg.

Sušcov prah gre z zlatom na vago.

Obraz iz stare Polše.

(Konec.)

V gostje so stari Poljaki zeló radi hodili, pa ne samo na nekaj dni, ampak celó na več nedelj, navadno s celo svojo rodovino. Gospodar je goste v njih izbah pogosto obiskoval. Ako so nočevali po vesi ali pri grajskem oskerbniku, jih je obiskoval na „dobro jutro;“ če so pa nočevali pod njegovo lastno streho, jih je po stari navadi sam klical. Zeló nespodobno je bilo, če so bili gostje prej na nogah, kakor gospodar. Perva in naj svetejša dolžnost gospodarjeva je bila, da je za goste skerbil in jim stregel, kolikor mu je le bilo mogoče. Pa gospodar je obiskoval samó goste možkega spola; med tim je hodila gospodinja po izbah ženskih gostov, katerim je ravno pred ukazala zanesti kavo s smetano in pogačico. To obiskovanje se je navadno godilo od sedmih do osmih. Proti poldnu so se zbirali gostje v gospodarjevem stanovanju. Vsakega gosta je gospodar v veži pozdravil, zato so ga kuševali po svoji osebnej imenitnosti. Tu so bili gospodarju vsi gostje enaki; vsim je skazoval enake častí, bilo je torej njim samim prepuščeno, se med seboj počastovati in odlikovati. V gostni izbi so navadno že sedele ženske zbrane; možki gostje, stopivši iz veže v izbo, so šli roké kuševat najpred gospodinji, potem njenim hčerim in na zadnje tudi drugim gospém.

Ko so bili v gostni izbi že vsi gostje zbrani, je prinesel sluga žlahtno žganjico in nekaj za prigrizniti. Tedaj je gospodar odpasal svojo sabljo (poljski žlahtniki so zmiraj sablje nosili) rekoč: „Gospoda! prosim, bodite moji gostje.“ Po njegovem izgledu so odpasali tudi gostje svoje sablje in jih razpostavili po voglih velike komnate. Pa komaj se je dal kak starosta ali kak visok uradnik oglasiti, berž so segli vsi po sabljah in so šli z gospodarjem blagorodnemu gostu naproti. Posebno imenitnih gostov je pričakoval gospodar celó na mejah svojega gospodarstva. Vsi pričujoči gostje so ga spremili tje. Ob gostovem prihodu so zagnali vsi z enim glasom „Vivat“ in so izjahali s svojih konj, da bi bil še tako velik sneg. Pa tudi novi gost je to storil in skočil iz svojih sani, čeravno so ga vsi pozdravljavci prosili: naj se blagorodni gospod ne trudi toliko, naj rajše ostane na sanch. Tako sprejemanje je včasih terpelo celo uro, ker je stopil novi gost pred vsakega žlahtnika posebej in ga vsakega poljubil. Na to gost ni več sedel na sani, ampak zasedel je konja in jezdil z drugimi vred za gospodarjem. Še večó čast mu je gospodar skazal, če je berž odjahal na dom in ga tam ob vhodu v svoj grad s celo svojo družino pozdravil.

Dokler gost ni odpel svoje sablje, je tudi gospodar ni odložil; takó tudi vsi pričujoči gostje ne. Pa komaj je prijel imenitni gost za orožje, berž so se vzdignili tudi drugi in storili, kar je on storil. Pa pustimo ceremonije in poglejmo, kaj se je godilo dalje. Gospodar je zdaj vzel v roko veliko lagev, z vodko (žganjem) napolnjeno, je nalil prvi glažek in ga izpraznil do suhega; potem je podal lagev in glažek najimenitnejšemu gostu, ki si ga je tudi nalil in izpil, in spet ta je dal dragoceno sodje svojemu sosedu. In takó se je verstilo zaporedama. Poslednji gost nalije še en glažek in ga da najstaršemu služabniku izprazniti. Ko so takó okrepili svoje želodce, se je prinesla vkusno pripravljena svinjska krača. Če je bil pričujoč kak duhovnik, je gospodar vselej njemu najpred napil. To je bila mala južina. Po mali južini so navadno sedli možaki h kartam; partija se je igrala po poljskem zlatu. Možjé, ki niso kartali, so se menili o sejmi in sejmikih, o poslancih itd.; ženske so pa kramljale o domačem gospodinjstvu, o hišnih opravilih itd.; prazno besedovanje in obiranje bližnjega ni bila njih navada. Okoli dveh popoldne je stopil v izbo strežaj z belim pertičem črez ramo in je pošeptal gospodarju na uho, da je južina pripravljena. Na to se je obernal gospodar k svoji ženi ter ji reče na glas: „Prosi koga, da te spremlja do mize.“ Da je vselej priskočil nar imenitniši gost, ni treba spominjati. On je vzel gospodinjjo pod pazduho, drugi gostje pa ostale gospé in gospodične; in tako so stopali paroma v obednico in so sedli na odločene prostore za mizo. Le gospodar ni sedel; hodil je od gosta do gosta in pazil, kje komu kaj manjka. Med obedom so imeli starši služabniki pravico govoriti, zlasti kedar so se spominjali rajnih žlahtnikov.

Obed ali južina je dolgo terpela. Po prvi jedi so jeli nalivati vino; mala kupica je šla po versti okoli. Izmed mnogih jedí, ki so se nosile na mizo, imenujemo le sledeče, katerih na nobeni gostiji ni manjkalo. So pa tele: boršč in rosol (juha z raznimi zelenimi podmetki) rubci (bleki) z ingverom, govedina s hranjevico, race, purani z mandlovino, kopuni in tetrevi z ronami in raznoverstna pražena divjina. Za njimi so prišle na versto ribe, ščuke z žafranom, karpi v medu ocverti, klini in mreine s klinčki in muškatom. Na mize imenitniših velikašev so prišle tudi medvedje lape z višnjevo polivko, bobrovi repi z ribjimi ikrami, losji nozdri s praženimi glibami, pečena jezevina, pražena sernjina s pistacijami, merjascova glava z drugimi slaščicami vred. Pijača bogatih velikašev je bilo po navadi tokajsko vino; prostim žlahtnikom in mladini se je pa točilo večidel le pivo, redko kedaj med; zakaj mislilo se je, da priprost in mlad želodec ne potrebuje krepčila. Po končanem obedu so molili: pobožno so se sklonile sive glave priletnih gostov na persi, in goreče zahvalne besede so šeptali starci Bogu; le mladina, kakor povsod, se je manj pobožno obnašala. Nevoljno so eni brusili škornje ob tleh, drugim je spet bilo žal nepopite pijače; mikalo jih je, izprazniti posode, ki so stale še nalite pred njimi. Ko so se bili zahvalili Bogu za dodeljene dobrote, si odpnó nehoté svoje široke pase, ki so jih vedno terdó zapete nosili.

Pogostama je bil po južini ples; mladi gospodi in gospodiči, gospice in gospodičke so berž stali po koncu. Tedaj na Poljskem še niso bili znani valcarji in drugi moderni plesi; plesali so ondi samo svoj domači dzigun, gajduka, ciganko, podoljanko. Še le pozneje so prišli v navado mazurka, krakoviak in obertag. Ko je plesala mladina, tudi gospodi starčki niso praznovali: napivali so si, da je bilo kaj. Ko jim stopi že do možganov, jamejo peti staro narodno: „Koćin bruche“ itd., pri besedah „kurdesz kurdesz kochaj mie sie“ močno klikaje in objemaje eden drugega, se ljubijo v lice in nazdravljajo eden drugemu. Ni terpelo dolgo in kozarci so se jim zdeli premali, pretesni; torej si velé prinesli velike velike kupe, „kije“ imenovane. Vsak je moral tak do verha napolnjen kij izprazniti. Kdor mu ni bil kos, so ga z vinom kropili in mu vodo v zatilnik vlijali. Če jim je ostalo po teh gostijah še toliko močí, da so jih nesle nogé, so ustali in na glas molili večerno molitev. Na to so prinesli vsakemu veliko skledo kapusa, da bi jim pokuhal nevihto v glavi.

Če se je sošlo toliko gostov, da niso imeli vsi pod streho prostora, tedaj se je obedovalo pod milim nebom. Mize so stale na dvorišču; okrog njih so se razposedli gostje po svoji žlahtnosti. Pa gospodarju so bili vsi enaki; za vse je skerbel enako, se med njimi sprehajal, vse enako objemal in ljubil in se z vsimi prijateljsko razgovarjal.

Stroški za take gostije so bili različni. Gostije menj zamožnih gospodarjev niso prizadevale veliko stroškov; gostije bogatih velikašev pa so požerle pogosto čez 30.000 poljskih zlatov. Da so se napravljale tako bogate gostije le narimenitnišim velikašem ali samemu kralju, se razumeva samo od sebe.

Pogosto so se obhajale o raznih priložnostih svatbe med sosedi in prijatelji. Včasih je prosil eden izmed gostov roko gospodarjeve hčeri za svojega sina ali nasproti. Tedaj je bila gostija še bolj živa in bogata. Gostje so prijazno pozdravljali mlado nevesto in pili na zdravje novo zaročenim. Bila je tudi navada, da so izzuvali nevesti črevelj in pili iz njega na njeno zdravje.

Plesanje se je končalo s plesom „drabant“ imenovanim, ki je prišel po Švedih na Poljskem v navado; podoben je bil današnjemu lansu.

Ako se je pir obhajal na pustni večer in je bil med gostmi tudi duhovnik, je kar po končani gostiji vzel besedo in jel pridigati. Gostje, zaslišavši sveti nauk, so potihnili in ga verno poslušali. Zjutraj so se vsi odpravili v cerkev, izpolnovat svoje dolžnosti kot pravoverni kristjani. In če so ostali še nekaj dni v gostéh, so živeli zmerno in trezno; ni prišlo na mizo ne kapljice vina ne vodke; tudi jedila same so bile priproste in so se donasale v malem številu.

Mythologične drobtine.

(Po narodnih pripovedkah priobčuje Dav. Terstenjak.)

0 Rarašku.

Raraška je že poznal kranjski pisatelj P. Marka Pohlin, ker nahajamo v njegovem slovníku: Rarashk „böser Geist.“ Slovensko ljudstvo o njem pripoveduje, da je mal, star možek z dolgo sivo brado in služabnik Vehltre-Babe. Če ga kdo razjezi, napravi viher. Počiva v planinskih pečinah, v sodu pa ima vetre zaperte. Tudi Slovaki mislijo, da zna Rarašek veter in viher napravljati (glej Krok, II. str. 372, in Jungmann, Slovnik III. 794.) Po poljskih povestih tudi hudi duh dela veter (Woycicki, Klechdy, I, 81, 89.) Kakor znajo vsi elbični duhovi bajati in device ljubijo, tako tudi Rarašek. Jungmann ga je primerjal indiškemu Rakšasu; vendar indiški Rakšas je čuvar zlatih zakladov, družnik Kuvera-ta, kateri se zategadelj veli: Jakšaradža, „König der Erdkluftversteckten“ od korenike rakš, condere, tueri, iz ktere je slovenska: raka 1) conditorium 2) sepulcrum. On se tudi veli: Jakšâš, kar enako pomenja po prehodu glasnika *r* v *j*, kakor učeni Weber (Indische Studien 477) razklada. Da se spremenja glasnik *r* v *j*, ne nahajamo samo v sanskritu, temoč tudi v slovenščini; primeri: oratar in orataj, italj. librajo za librario. Ime sorabskega kralja Jakša (glej Giesebrecht: Wendische Gesch. II. 16) pričuje, da so ga tudi Slovani

poznali. Kraj Ščavnice je Rakša psovavno ime, kakor para. Rakša je toraj = condens, custodiens daemon, der Schätze bergende, hühthende Geist. Vse drugo pomenja Rarašek. Jaz v ti besedi vidim reduplikacijo, kakor v latinski murmur, susuro, memor; primeri še reduplikovane besede: baba, papa, tata, mama, latinske: perperam, populus, ulula, cucumis, turtur (glej Corsen v Kuhnovi Zeitschrift für vergl. Sprachf. II. Band. Jahrg. 1853 str. 8.) Ostaja nam tedaj korenika raš. Rašiti pa pomenja to, kar nemško: mit Geräusch bewegen, dalje: rütteln, wühlen.*) „V germu se nekaj raši, im Gebüsch bewegt sich etwas.“ Os ne raši, wolle die Wespen nicht aufwühlen.“ V sanskritu najdem ras, sonare. Rarašek toraj pomenja: der rauschende, aufwühlende Geist, in tako ime se pristuje duhu rašečih in razrašajočih vetrov.

0 Pikulu.

Na Štorskem so psovke znane: Ti pikul! Tudi rodovine Pikul še imamo v celjski okolici. Litvani tudi poznajo hudega duha: Pykulas. Leti ga imenujejo: Pykuč, in Čehi in Polaki v pomanjšani obliki: Pikulik. Slovaki si Pikulika predstavljajo z rudečo suknjico, z trivoglastim klobukom in pravijo, da tiči pod zemljo (Kollar Zpiewanky I, 414, 415); pri Polacih se veli tudi: Karžel; primeri slovensko besedo: Keržlavec, ein Zwerg, ein kleiner stockiger Mensch. A. Jungmann je celo besedo Pikul primerjal besedi pekel, litevsk. pokolos, sansk. patala, ein sumpfiger Ort, Pfuhl.

Pikul, Pikulik ima svojo razlago v litevski piktas, böse, schlecht, sansk. pičuna, haemisch, (glej Kuhn Zeitschrift für vergl. Sprachforsch. I, 197.) in hudi duh Pikul, Pikulik, Pykulas, Pykuč se toraj ujema z indiskim Pičaća, in prvotno pomenja: der böse, haemische, listige Daemon, ktere lastnosti mu tudi ruske povesti pripisujejo (glej Hanuš Wiss. des slaw. Myth. str. 329.)

Kraj Ščavnice pomenja pičmut „ein boshafter, zornmüthiger Mensch.“

0 Deseljnu.

Med Pohorci sem našel psovko deselj. „Da bi te deselj odnesel!“ Več nisem mogel o njem zvediti. Severni Slovani poznajo hudega duha imenovanega: Das, Dias, Dasek, Dasljik, Dasel. Jaz bi tega hudega duha primerjal z indiskim Dâsa, daemon (Rik. I. 15, 11, 2.); vendar ne bi izpeljeval te besede iz korenike daç „mordere,“ slovenski: dokel, ein bissiger Mensch, kakor Bournof (Journ. asiat. IV. 499.), temoč iz korenike sansk. das, destruere, perdere, odkod sansk: dasyu, wilder Mensch, Feind, Räuber; primeri staroirsko: dasach, wild, wüthend (Zeus Gramm. Celt 771). Deselj, Das, Dasek, Dasljik pomenja toraj: destru-

*) Primeri obilne slovenske imena: Rašelj, Rašek itd.

ens, perdens, affligens daemon. Hanuš je omenil slovansko besedo dēsiti, aufregen, za koreniko, ali ta pomen je obveljal po lastnosti hudega besnega duha Dasa, Desa, in toraj ni prvoten. Tudi štirski Nemci so to bitje od Slovincov prijeli in psujejo: Du verflükster Daschel!

0 Butu-Buteru.

„Da te tri buteri! Ti butan ti! je tudi na Štorskem navadna psovka. Butavka pa pomenja „assa foetida,“ po nemškem Teufelsdreck. Že v „Mittheilungen des historischen Vereins für Krain“ sem tega hudega duha omenil in ga primeril iranskemu: Daēva Buiti, kateri se v Vendidadu (XIX, 6. 146) veli vkanljivec in goljuf ljudi. Tudi stari Indi ga poznajo in rekel bi, da nemški Buze, Buzemann je tudi enak indiškemu, iranskemu in slovenskemu Butu. Ime se nahaja kot osebno pri polabsko-slovanskih knezih, kakor tudi pri slovenskih kmetih: But, Buta, Butej, Buter itd. Tudi na rimskoslovenskih kamnih v družbi imen: Adnamat, Teta, Jentumar itd. se nahaja ime Buto. Že Pictet (v Kuhnovi Zeitschrift für vergl. Sprachf. V. B. str. 333, 334) je razložil pomen imena bhūta, Kobold, böser Geist, in rekel, da je korenika Chat, decipere, fallere, primeri iransko: „Buiti, goljuf ljudi.“ Sorodne besede so latin., fatus, dumm, albern, staroirski: baith, stultus, gothski: bauths, surdus, mutus, stultus, slovensk: butelj, Tölpel. Pomeni: vkanljivost, hudobnost, goljufivost, in pa: bedastoča, neumnost se ujemajo. Primeri nemško pri-slovico: dummer Teufel.

0 Gospodarček.

Med dobrimi duhi se omenja tudi Gospodarček v narodnih slovenskih pripovedkah. On prinaša srečo k hramu, pomnožuje premoženje, redi živino itd. Tudi severni Slovani poznajo te dobre duhe in je imenujejo; Hospodařički. Ujemajo se z latinskimi Lares. Poznal sem kmeta, kateri je imel v kuhinjskem okenjaku, kjer je imel shrambo za sol, malega lesenega malika, in ko sem ga vprašal, kaj ta dedek pomenja, mi je odgovoril: To je moj Gospodarček. Latinska beseda Lar pomenja: gospodar (Döllinger Heidenthum und Judenthum stran 512, kateri na etrusko besedo lars-lartio pokazuje, drugač Preller: röm. Mythol. str. 72, kateri na larva opominja) domači duh, in učeni Lottner ima prav, ako lares k nordiški: laeri, domicilium, starovisokonemški: lari, Wohnung stavlja. Lar toraj = domovni duh, Gospodarček. Larva je še le iz lar nastalo. O Larih so Rimljani mislili, da so zveličani duhi umerlih iz obitelji, kateri v stanovališčih in prebivališčih varjejo osodo in srečo svoje žlahte.

Z a g r e b .

(Spisal F. B.)

Malo se šteje mest, da jih svet tako pičlo in poveršno pozná, kakor Zagreb. Skor vsako je našlo prijateljev, ki so ga hvalili in povzdigovali, pogosto čez mero; skor vsako je našlo tudi neprijateljev, kterim se iz posebnih vzrokov to ali uno ni dopadalo, bodi si še tako lepo in hvale vredno; le o Zagrebu se je še celo malo pisalo, in vendar je Zagreb glavno mesto hervaške in slavonske zemlje, ter mnogim nova domačija. Zaderževala je morda marsikoga misel: kaj bi pisaril, saj se vse prenareja, vse se še le razvija; ob času važnega prehoda pa je težko pisati o kaki reči. To je res; pa vendar sem se namenil, nekaj o Zagrebu povedati, da se Slovenci, ki ga še niso vidili, vsaj nekoliko soznanijo z mestom, ki je avstrijskemu jugoslavenstvu središče, pa, kakor se mi zdi, le v tem, da mu je skor vsaka veja posodila nekoliko odrastlik, ktere so pa toliko celo zdravo deblo, kolikor posamesne kerpe cela lepa obleka.

O zgodovini mesta pisati, je za zdaj pač silno težko; kar bom našel ali vedel o tej ali uni stvari, bom na dotičnem mestu dodal.

Zagreb je nekoliko Gradcu podoben: nekaj ga stoji v ravnini, nekaj na gričih. Na severju se vzdigujejo 2000—3000 visoke takó imenovane zagrebske goré kakor v brambo njegovo proti merzlemu Štajercu. Pod njimi pa se versté s tersjem okinčani homci in večidel z listnim drevjem pokrite dolinice in ponikve. Ta stran me je večkrat spomnila Gradca in njegovih bližnjih gričev, ki nosijo, kakor zagrebski, razne posestva in prijazne nasadbe; le v tem je razloček, da je ondi človek več delal in več prenarejal, kot tukaj, in da je južniše podnebje tú za največje bogastvo odločilo vinsko tertó. Na drugi strani mesta pa se razširja do Save in unstran Save ravnina, kakor daleč ti sega pogled; vse je plano, vse skor enako do meglovitega obzorja. To je okolica zagrebska.

Vsled omenjene lege se mesto naravno deli v gornje mesto (nekdajni Greč, grič), v dolnje mesto in kaptol ali korarsko mesto. Naj dalje se razteguje dolnje mesto; čez pol ure imaš hoditi od enega konca do drugega. Bil je ta del brez zidov, tedaj brez over in otesnjav, ki so gornje in korarsko mesto tako rekoč v sponah deržale; imel je pa, se ve da, v ravnini tudi več prostora povekševati se. Ta del ima naj manj zgodovinskih znamenitnost; vidi se na prvi pogled, da je delo novijih časov in posebno naših dni. Ni se sicer zadnje leta toliko zidalo, vendar so ravno pretekle leta dolnje mesto popolnoma preobrazile. Če človek pomisli, kako je bilo pred nedavnim časom, kako nesnažne so bile ulice, kako si moral o deževnem vremenu globoko blato gaziti: je nekdaž in zdaj noč in dan. Vse se stavi ukusno, po terjavah

sedanjega časa. Terg Jelačića bana se je poravnal, povzdignil, počedil; lepša ga vodnjak, ki pa, mislimo, ni zmiraj v redu. Okoli terga stojé sicer ne visoke, pa čedne poslopja; le dve ali tri bajtice naj bi se kmalu lepšim zidarijam umaknile. Na krajéh ima terg lep kamnen tlak, večidel tako širok, da lahko pet ljudi vštric po njem hoditi more. Ni mnogo mest, da bi v sredi tak lep terg imele.

S tega terga pelje Ilica, najlepša, najprostorniša in naj bolj obiskovana ulica. Tukaj nahajaš mnogoverstne štacune in perve gostivnice; tukaj ti verví in se mota, kar se peča s tergovino; tukaj leno postopa nemarnež; tukaj se šeta zvečer, kdor se je trudil čez dan v terdi službi. Ilica je majhna podoba velikih mest; vse živi, vse se giblje, toje brez železnice, brez parnika; naj pa po železnici hlapon prisopiha, potem še le bo tù življenje budno in zanimivo. Precéjšen prostor za Jelačičevim tergom in za Petrinjansko ulico je Novi terg ali živinski terg, tako imenovan, ker se tukaj vsakoverstna živina prodaja. Sem mora priti, kdor hoče prostega Horvata poznati. Eden kriči, da bi človek mislil, da se prepira: prignal je svojega majhnega meršavega konjiča na sejem; dobil je kupca, ali kaj, pogoditi se ne moreta; eden tleska drugemu v roke: že sta si morebiti 10—20krat v roke udarila, pa le še nič ni. Drugi je pripeljal cel voz luka (čebule) na prodaj, pa sedi na lestvicah mirno in tiho, kakor da bi ne slišal krika in šuma okoli sebe. Tretji se mastí s pečenko, ki jo je ravno snel s klina, najnaravnjšega ražnja.

Podajmo se v gornje mesto;*) moremo pa vanj priti ali po dolgi ulici ali pa po mesarski. Dolga ulica je čedna, ali mnogo bolj napeta od mesarske; tudi je nepravilniša od une, ker se zdaj širi, zdaj oži; pred mesarsko pa ima to prednost, da ima mnogo štacun in da leži bolj v sredi celega Zagreba; zató stoji gledé budnega življenja med gornjim in dolnjim mestom. V dolgi ulici se čuje še kupčijski šum in nemir, se vidi še množica, kako sem ter tje hiti; le še čez hribček in skoz kamenite vrata, in vse se je spremenilo. Tu je vse tiho in mirno; od množice Ilične ni duha ne sluha; zmiraj enako, dolgočasno prehajajo tu vradnikom določene ure, zmiraj enako se tu učitelj muči s pogosto nepokorno in nehvaležno mladino; nastanilo se je tukaj večidel vse, kar je v državni službi in kar se šteje med plemenitnike. Malo je tukaj prodajavnic, le toliko, kolikor jih je za silo potrebnih.

V gornjem mestu je vse bolj staro viditi, razun nekterih poslopij, ki so jih na novo zidali, in malo da ne vse, za pisarnice in vradnijske poslopja v najem vzeli; pri vsem tem pa celih „Front von Regierungsgebäuden,“ kakor se bere v Wenzig-ovem in Koerner-

*) Gornje mesto je mlajše od kaptola; začetek njegov spada po odhodu tatarskem pod kralja Bela IV.

jevem Vaterlandsbuch III. zv. II. del, še nismo vidili, kakor tudi za „fensterreiche Paläste“ kaj malo vemo. Pa saj ptujec vselej več ve pripovedovati, hvaliti ali grajati kot domačin! Ravno to, da celih „Front von Regierungsgebäuden“ nimamo, je velika nadloga za vse, ker morajo mnogi pri pičli plači v dragem Zagrebu bivati, zakaj stanarina za dve, tri ne ravno velike in prilične sobe požre četertino-, tretjino cele plače. Ne spada Zagreb gledé tega zastonj med prve mesta v cesarstvu!

Ulice so snažne, precej široke, nekatere prav lepe, kakor gosposka ulica, poštna ulica, ki se je preteklega leta v eno naj čedniših spremenila. So sem ter tje v teh ulicah še kočice, ki celo ulico kvarijo; ali ker se je v kratkem času premnogo storilo, se bo gotovo kmalo tudi to prenaradilo.

Med večimi prostori imenujemo terg sv. Marka na sredi mesta s štatvo, ki pa ne pričuje od velike umetnosti. Na tem mestu so l. 1573 nečloveški terpinčili Matija Gubca, seljaškega kralja. Posadili so ga na stol, so usmrtili pred njegovimi očmi Andreja Pasanca, njegovega pobočnika in poslanca, potem kot seljaškega kralja ga venčali z razbeljeno železno krono, ga derli z žarečimi kleščami, nazadnje mu venčano glavo odsekali, truplo na štiri dele razcepili in jih pometali na štiri strani svetá. In kdo je bil kriv te „mužke puntarije“, kakor jo je narod zval in ki se je bila na Kranjsko in Štajersko razširila? Ošabni in samopašni plemiči, sirovi, prevzetni France Tahi susedgraški in samopridna Ambrož in Štefan Gregorianec medvedgraška (Glej: Dogadjaje Medvedgrada od J. K. S. v II. kn. Arhiva za jugoslav. pov.) Na tem tergu je zgubila domovina pred malo leti (1845) trinajst sinov; zajeti od vseh strani so našli tu žalostno smert.*)

Nahajajo se okoli terga lepe zidarije: poslopje banske vlade, dolgo, pa le z enim nadstropjem; županijska hiša, še le lani dodelano gledišče, hiša mestne gosposke itd. Po gosposki ulici se pride na terg sv. Katarine in potem na južno šetališče ali na Dverce, tako zvane zató, ker so tu nekdanj bile dveri iz gornjega mesta. To šetališče so pred dvema letoma podaljšali in z drevjem zasadili; že zdaj je, posebno spomladi, najprijetniši kraj za sprehod in ob lepem vremenu se zbira tu staro in mlado; še vabniše pa bo v nekoliko letih, ko bojo mlade drevesca bolj obrasle, da bojo v poletni vročini šetavcu hladivno senco dajale. Pa tudi razgled, ki se tu očem odpira, je zares krasen. Če pogledaš v daljavo, vidiš stari Okič, dalje do kamnitega Kleka, proti jugoiztoku čez moslavaške in petrinske goré do visokih turško-horvaških planin. Bliže leží mnogoznano Turopolje, katero je v 16. in 17. veku ime dobilo od napadanja in ropanja ker-

*) Rodoljubi so jim čez deset let postavili spominek na pokopališču sv. Jurja: spavajočega oroslaná na četirivoglasti podlagi.

voločnih Turkov. Ima 2½ milje v daljini, 2 pa v širini, segaje od Save do Kupe.)* Res je, da je ta stran zvekušinom ravna, pa vendar ni enolična. Kakor srebern trak teče že precej jaka Sava po poljanah v mnogih ovinkih, protivnica vsakega reda, prava narobnica svojega naroda; ne manjka cerkev in posestev, na katerih oko počivati more; koj pod teboj pa se razprostira dolnje mesto s svojimi ulicami in vertovi. Komur bi pa ta razgled ne dopadel, naj ide na nasprotno stran: na severnem šetališču za peneznico in glavno ljudsko učivnico bo mogel razgledovati nižave in višave. Našel bo proti iztoku še planjavo, proti severju vinograde in za njimi zagrebške goré. Še mnogo krajše je to sprehajališče mimo južnega.

Gornje mesto je bilo nekdanj obzidano ter je imelo trojne vrata; od teh so kamenite vrata še naj bolj ohranjene.

Iz dolge ulice se pride čez kervavi most v kaptol. „Kervavi most“ ima imé od bitke, kdaj se je pa ta bitka bila, še ni do zobca dognano; večina piscov pa stavlja to žalostno dogodbo v nemirne, silovite čase po odmetju arpadskih kraljev na Ogerskem. Ena stranka je vojevala za napoljskega Karla Roberta, katerega je tudi papež podpiral, druga pa si je izvolila českega Venceslava za kralja. Kakor ostali so bili tudi Zagrebčani na dvoje razdeljeni. Karlova stranka, z Guzingovci Hinkom in Janezom na čelu, napade kaptol l. 1303. Kaptolčani pograbiijo orožje ter se postavijo v bran. Na lesenem mostu, ki je bil čez potok Medvedčak narejen, se sprimejo najhuje; kri se preliva na eni in drugi strani, ter barva potok s sramotnim znamenjem bratovske nesloge. Ktera stranka je zmagala, se določno ne vé**) most pa se zove še dandanašnji „kervavi most.“

Tudi ta del Zagreba je bil obzidan***) ter se je zapiral s trojimi vratmi. Stoji na griču, ki je malo niži od onega, na katerem gornje mesto stoji. Značaj ima ves drug, ko dozda popisani deli. Tiho je sicer tudi tukaj, le dopoldne prve juterne ure tu vse živi; zakaj tukaj se prodaja, kar se prinaša na vsakdanji terg; takrat je vse polno kmetic, berblavih kuharic in pridnih gospodinj; proti pol dnevu pa se zgubi ta šum in popoldne je navadno mirno, ko da bi vse bilo umerlo.****)

*) Bela kot poglavar Hervaškega kraljestva, osvobodiv celi sedanji turopoljski okraj od oblasti mesta Zagreba, podelil je plemstvo vsem tamošnjim prebivavcom. Pozneje jim je poterdilo te pravice 16 kraljev in 3 vojvodov. Imeli so svojega posebnega poglavarja Komeš-a in svoje zastopnike na ogerskem in hervaškem zboru.

**) Kerčelič Hist. Eccl. Zag. sicer pripoveduje (str. 99), da so se puntarji razkropili, pa koj potem nahajamo Karlove priveržence jačje.

Kdor želi o teh stvarih kaj več zvediti, naj bere Dogadjaje Medvedgrada od J. K. S. v III. kn. Arkiva za jugoslov. pov. in pa „Kervavi most v Zagrebu.“ Historička pripoved od M. B. v Nevenu l. 1856.

***) Kralj Matjaž je l. 1469 dovolil korarjem, ker so jim Turki pretili, kaptolsko mesto z zidovi in jamami utrditi.

****) Teržnina (davek za prodajanje) je dohodek kaptolski, že l. 1291 jo je

Čuti se, da stanuje tukaj duhovščina; skoraj vse hiše okoli terga so korarske; največe zidanje ob tergu pa je semenišče. Tukaj je na najmanjem prostoru največ cerkvá; tukaj je stolna cerkev, od vseh strani z zidovjem obdana; tukaj pokriva velik prostor nadvladikov (kardinalov) grad.

Vladikov grad je stal, kolikor vemo, že proti koncu 14. veka. Mnogo vladikov ga je povekševalo, popravljalo in uterjevalo, dokler ga ni vladika Aleksander Alagović okoli l. 1833 tako dodelal, kakoršen je zdaj. Mnogo nesreč ga je že zadelo: l. 1396 za vladikovanja Janeza Garskega so ga hteli Zagrebčani zapaliti; l. 1529 ob času boja med Ferdinandom I. in Janezom Zapoljskim ga je oblegala vojska nemške stranke, 10,000 mož močna, dva mesca, pa brez uspeha. Janez Vagerović ga je krepko branil in nazadnje sovražnika tako zmotil, da je, mislé, Turk je prišel obsedencom na pomoč, sam od sebe grad zapustil. L. 1624 pod vladikom Dimitrovičem in zopet l. 1645 pod vld. Bogdanom je velik del grada pogorel.

Zdaj ima grad tri krila; v srednjem in največem proti jugu stanuje nadvladika sam s svojimi prvimi služabniki. Proti iztoku so pisarne, kuhinje in sobe za goste in za družino; na zapadu pa je pisarnohrana in knjižnica. Grad lepša 5 okroglih stolpov in dva štirivoglata. Na iztočnem stolpu je bil napravljen nekdanj most za vzdiganje, s katerim so se ob enem zapirale edine velike grajske vrata. Iz grada vodi zapert most v cerkev in sicer v nadvladikovo kapelico; dal ga je napraviti vladika Šimen Bratuljič (1604—1611)*).

Za gradom je prestvaril vld. A. Alagović pred močvirni kraj v najlepši vert, ki ob prijetnem vremenu človeka med senčnato mnogoverstno drevje vabi s svojim ribnikom, s svojimi pticami, s svojimi nasadbami in raznoličnimi cveticami. Ni večé slasti, ko tú šetati se ali sedeti; nas mámi cvetje z ugodnim duhom: okó po ribniku plavajoča perjad, uhó na vejici prebirajoči slavček. Zato je ta vert prava dobrota za vse naravoljubne ljudi. (Konec prihodnjič.)

Slovenski besednik.

Od Slatine blizo Rogatea 10. septembra A. K. — Pisal sem ti, moj Glasnik, iz laškega terga, kako vesel večer smo imeli tam 17. avgusta t. j. zvečer pred cesarjevim rojstvom. Ne vem, kako se je zgodilo, da ni prinesel tvoj 3. list popisa omenjene svečanosti; berž ko ne, se je zgubil na poti, ker vem gotovo, da bi ga ne bil zaverigel, ko bi ti bil došel.**). Akoravno so med tim že Novice obširen popis prinesle, kako smo obhajali god

poklonil kaptolu zadnji arpadski kralj Andrej III., da bi korarje za njihovo vdanost nadaril in poterdil v zvestobi.

*) Glej Pervostolna cerkva zagrebačka od J. Kukuljevića S. V Zagrebu 1856.

**) Je nam prepozno v roke prišel. Vr.

našega svitlega cesarja na Laškem, mislim, da ne bo odveč, ako tudi ti odpreš svoj predalček, ter posadiš va-njo cvetlico, koja se je razevela v prijetnem Štajeru, ter razposlala svoj duh po vsej Sloveniji.

Že lani si je prizadeval gospod Drobnič, spraviti kakšno slovensko igro na oder, ter se je podal nalašč zavoljo tega iz Gradca v laški terg. Kmalo in lahko si je pridobil potrebnih oseb za igro „Raztrešenca,“ pa že čez nekoliko dni mu prinese en gospod za drugim knjižico nazaj, s praznim izgovorom, da je pretežko, da se ne spodobi po slovensko igrati itd. Le verla gospodična Hilda Žnideršič-eva se je je svoje zadače izverstno naučila — pa kako bi siročka bila sama igrala?! — Kar se lani ni dalo, je bilo letos mogoče, ko so nekateri rodoljubni dijaki se ponudili gospodu Drobniču, ter ga prosili, da jim priskerbi priložnost, igrati slovensko gledališče. Združena moč je imela uspeh; gospodični Hildika Žnideršič-eva in pa Vekoslava Vošnjak-ova ste prevzeli potrebni ženski roli. Igrale ste se dve veselici: „Pravi Slovenec“ in pa „Starost slabost,“ ktere ste ravno kar v Gradcu na svitlo prišle, prav izverstno. Gospodični ste igrali tako dobro, da ste se prikupile vsem gledavcom. Berhka gibčnost, mili glas, čversto izgovarjanje, vse je bilo prav krasno. Ravno tako zaslužijo gospodje igravci očitno pohvalo, ker so se tako krepko in možko obračali na odru slovenskem. Bili so gg. Vijanski iz gojzderske šole v Mariabrunu, Valenčak iz dunajskega vseučilišča in Roš iz graške tehnike. Igrališče je bilo polno v vseh prostorih, rekel bi, natlačeno. Razun domačih uradnikov in teržanov se je vdeleževalo veselice posebno veliko gg. duhovnikov in drugih gospodov iz bližnjih krajev. Igralo se je v korist ranjenim vojšakom, in nabralo sé je 51 gold. Laščani so pokazali, da jim je mar za slovensko gledališče; pomagali so gospodom dobrovoljcem na vse strani, da jim je bilo mogoče tako gosposko slovensko veselico napraviti. Hvala blagim Laščanom, hvala igravcom, hvala gospodu Drobniču, ki je bil reditelj slovenskih iger. Slava!

Letopisi gimnazijskih in realnih šol. 5) Letopis c. k. gimnazija Mariborskega prinaša „Geburts-, Trauungs- und Sterbeorte landesfürstlicher Familienglieder in Steiermark od prof. R. Puffa. Število učiteljev je 16, število učencov pa 318 (186 Slovincov, 130 Nemcov in 2 Čeha). Slovenščina se je učila v vseh razredih; v 7. je razlagal g. Lipež epiško pesem Gundulićevo „Osman,“ v 8. pa je učil g. B. Raič staroslovenščino poleg Miklošičeve „chrestomatie palaeoslovenicae.“ 7) Letopis c. k. Graškega gimnazija obsega latinski sostavek „Chronicon Ottocari in rebus, quae ad Henricum Abbatem pertinent, ne sit fons rerum Stiriae scriptoribus“ od prof. Riederja. Število učiteljev je 15, učencov pa 519 (po narodnosti je 23 Slovincov, 4 Čehov, 3 Poljakov, 3 Horvatov, 5 Madjarov, ostali so pa Nemci.) Slovenščino je razlagal v 3 razdelih g. J. Drobnič.; 8) Letopis više realke v Gradcu obsega sostavka „Ueber künstliche Brennstoffe“ od prof. Buchnerja in „Thierwanderungen“ od prof. Gobanca. Število učiteljev je 17, učencov pa 395 (po narodnosti je 318 Nemcov, 55 Slovincov, 8 Talijanov in 14 Madjarov.) Slovenščino je učil v 3 razredih g.

Dr. Razlag. V 3. razredu se je brala tudi horvaška čitanka Weberjeva; 9) Letopis c. k. Goriškega gimnazija obsega „Exegetische Kleinigkeiten“ in „Analyse der Begehrungen“ od prof. Preissa. Število učiteljev je 14, učencov pa je bilo 331 (po narodnosti 162 Slovincov, 82 Friulcov, 31 Lahov in 18 Nemcov). Slovenščino sta učila v štirih razredih gg. prof. Marušič in Šolar; 10) Letopis c. k. niže realke v Zagrebu prinaša med drugimi rečmi tudi sostavek v horvaškoslovenskem jeziku pod naslovom „Narodni običaji u obće i kod vatre na pose“ od Petra Zoričića; 11) Letopis c. k. gimnazija v Zagrebu prinaša zanimiv sostavek od prof. Babukića pod naslovom „Mnenje o postanku glagoljskih pismenah.“ 12) Letopis c. k. gimnazija v Plznu prinaša med drugimi tudi dve česki pesmi pobožnega obsega.

* Ga ni in ga še menda ni bilo veselišega ukaza za vse nenemške narode avstrijskega cesarstva kakor je ta, ki ga je razglasil. deržavni zakonik 20. avgusta t. l. in se glasi blizu takole: „Presvitli cesar so dovolili, da v gimnazijskih šolah tistih dežel, kjer večina ljudstva ni nemškega jezika, nima več veljati cesarski ukaz 9. decembra 1854, po katerem je v viših razredih večidel moral nemški jezik biti učni jezik, ampak le toliko se ima povsod nemški jezik učiti, da ga govori in piše vsak, ki je gimnazijalne šole doveršil.“ Da je ta ukaz preimeniten za omiko vseh deželnih jezikov avstrijskih, je vsakemu jasno ko beli dan; zato pa je bil ta ukaz tudi od vseh nenemških narodov v Avstriji z največim veseljem sprejet. Terno upamo, da bo po njem tudi naši slovenščini posijalo lepše solnce. Dela je veliko, bistrih glav ne manjka, pa pičlo je število tistih, ki so zvesti ostali materi slovenji. Marsikak zgodenj cvet bi bil žlahten sad obrodil, ko bi ga ne bil veter že v popku razpihnil, marsikaj bi se bilo že storilo na polju domačega slovstva, ko bi se mu ne bil izneveril delavec za delavcom. Dokler potrebnega gradiiva nimamo, se tudi ne more v djanju izpeljati cesarska beseda. Skrajni čas je, da se spet predramijo tiste bistre glavice, ki že molče leta dni, čeravno Slovenci močno hrepené po njihovih umotvorih. — Pa deželni jeziki se smejo nadjati še večih pravjc. Kakor smo zvedeli iz Dunaja, se pečá slavno ministerstvo z novo naredbo, kakó naj bi se rabili prihodnjič deželni jeziki v sodnijah. Pravijo, da utegnejo pri nižih sodnijah, ktere imajo opraviti z ljudmi, obveljati veliko bolj kot doslej. Tudi je razsodilo to sl. ministerstvo zbog dvombe neke sodnije, da, čeravno se pišejo zapisniki končne obravnave v kazenskih rečéh po nemški, da treba vendar odgovore takih zatožencov, prič in zvedencov, ki ne znajo po nemški, v njihovem „deželnem jeziku,“ to je v onem, v katerem so odgovarjali, va-nje zapisavati.

* Perve dni minulega mesca so milostljivi knez in škof Anton Martin Slomšek škofijski sedež v Mariboru slovesno in častito v posest vzeli. Osnovano je tudi že bogoslovsko učilišče, učitelji so pa skoraj sami iskreni Slovenci, kterih imena slovijo blizu po vseh krajih slovenske domovine. So pa sledeči: Dr. J. Stepišnik, korar, bo učil cerkveno pravo, Dr. J. Ula ga, sv. pismo stare in nekaj tudi nove zaveze in iztočnih jezikov; Martin Kovačič in Juri Matijašič bota učila dogmatiko; Matija

Šinko bo učil moral, Lovre Herg zgodovino in nekaj tudi sv. pismo nove zaveze, Oroslav Caf pastirstvo in katehetiko, Dr. J. Vošnjak, korar, propedeutiko, Davorin Terstenjak cerkveno umetnost in Franc Kosar liturgiko. Lep venec rodoljubnih mož; zares lepšega bi si ne bili mogli splesti milostljivi knez in škof. Gotovo jim bo hvalježna cela domovina.

* Daleč po sedanjih nemških deželah, kakor spričujejo stari pisatelji, je bil razširjen svoje dni narod slovanski. Pa s časom so ga Rimljani in Nemci večidel poptujčili, tako n. pr. se je do 13. stoletja na Avstrijanskem in Bavorskem slovenska narodnost le sem pa tje še čista ohranila. Ko so dobili Rimljani (kakor pišejo „Dějiny řeči a literatury československé,“ iz katerih smo posneli sledeče drobtine) Avstrijansko in Bavorsko pod svojo oblast, berž so prišli tuji ljudje v mesta in terdnjave; tako se je zgodilo v Avgsburgu, Reznu, Pasovi, Štiri, v Beču in Karnuntu. Še bolj so topili besedo československo Alemani, Švabi in Franki; najbolj pa je ginila domača beseda na Avstrijanskem in Bavorskem v VIII in IX. stoletju, ko se je vpeljevala vera kerščanska; zakaj škofje Solnograški, Pasovski, Rezenski in Würburški in novo osnovani samostani so berž naselili med Slovane nemške naselnike. Pa vendar se je ohranil československi jezik še nekoliko časa po Avstrijanskem in Bavorskem. Ko je prišel sv. Jimram (l. 649) iz Francije panonskim Slovanom sv. evangelje oznanovat, je pripeljal seboj do Rezna tolmača Vitalisa od Rajne, ki mu je bil slovanski jezik popolnoma znan, kar spričuje, da se je tedaj še na Rajni slovanski govorilo. V zakoniku bavorskem (lex Bajuvariorum okoli l. 628), se nahaja beseda „carmola“ (seditio) kot beseda bavarska, ki pa je očitno slovanska „kramola.“ Ob časih sv. Bonifacija (okoli l. 745) in še sto let pozneje se nekolikokrat spominjajo Slovani na Würburškem, dalje na Majnu in na Radnici; tako tudi pri vtemeljevanju samostana nad Kremžo (Kremsmünster) l. 777 in še v poznejih listinah IX. stoletja. Tudi se ločijo Slovani, bivajoči ob Donavi na Bavorskem in Avstrijanskem od drugega (nemškega) ljudstva v teh krajih v Pasovskem listu,*) ki je bil dan okoli l. 905. — V Reznu československi jezik še v X. stoletju ni popolnoma umolknil, ker so odtod večidel prihajali misijonarji v česko deželo. V Rezenski samostan je dal knez Boleslav I. svojega sina Strachkvasa na izrejo; iz tega samostana je prišel mnih Bosa (Boso), ki je v Mišnu slovanski pridigal.**). Krajina Rezenska, posebno okoli Amberga, tako tudi izhodna Frankija ob rekah Majnu, Radnici, Aurachu, Aiši in Bavnahu, t. j. tam, kjer stojé zdaj mesta Erlangen, Forchheim, Hallstadt, Bamberg, Baunach in Hochstett, je bila v X. in XI. stoletju še slovanska. V Folkfeldski krajini je daroval kralj Ludovik, Dete imenovani, l. 911 duhovnu Gosboldu vasi

*) Si autem Bawari vel Sclavi istius patriae ipsam regionem intrauerint (Mon. Boica XXVIII 203.)

**) J. Ortels Münster zu St. Afra in Meissen, Leipzig 1843, str. 6.

Knežisko (Chnezzisko) in Knežikov (Chnezzigouue*) in kralj Arih II. je potožil l. 923 cerkvi sv. Salvatora v Würzburgu desetino, ki so jo Slovani v medu in platnu odrahtovali.***) L. 1007 je vtemeljal kralj Arih II. škofijstvo Bamberško posebno zategavoljo, da bi se Slovani, ki so od Würzburga preveč oddaljeni, toliko lože na krščanstvo spreobrnili in podvergli. V sinodi Bamberški l. 1058 je nasvetoval Gunter, škof Bamberški, da naj bi se okorni poganski Slovani s silo na krščanstvo spreobračali, kar se je tudi storilo. Tedaj so nosile še mnoge selišča in druge mesta slovanske imena. L. 1077 se je velela Schwarzfeldska in Salfeldska krajina v Durinkah zemlja slovanska (terra Slavorum), les durinski pa „les slovanski“ (saltus Slavorum).***) V Bamberškem in Würzburgskem je bil še v XII. stoletju razloček očiten med Nemci in Slovani.¹⁾ Pa vendar je ponemčevanje slovanskega ljudstva močno napredovalo, da je na koncu XII. stoletja slovanski jezik na Bavorskem že umirati jel. Najdalje se je upirala česko-slovenščina nemščini v okraju Chebske kapitule, t. j. v današnjem Barutskem, Wunsidlskem, Redvicku, Waldsasku, Bernovsku in Tirschenreutsku.²⁾ Pa še dan današnji se nahaja po Bavorskem mnogo spominkov minulega Slovanstva. Prebivavci bivšega Bavorskega vojvodstva ali tako imenovanih starih Bavor so po duhu in telesu podobni Slovanom; to velja tudi od prebivavcov na Bamberškem, ki so do današnjih dni ohranili nekoliko običajev paganskih Čehov; tako n. pr. pojajo z bičem čarovnice, postavljajo zvirgredi na polje križce iz blagoslovljenega lesa i. t. d., v nekterih dolinah med Erlangom in Barutom izganjajo fantje na nedeljo Laetare še smert iz vasí, tudi nekoliko slovanskih običajev o pogrebi se je pri njih ohranilo. Verh tega se nahajajo med ponemčenim bavorskim ljudstvom še nekatere slovanske imena, p. trata (Trad), robota (Robat), rahno (Rachen), mošna (Moschen), bečka (Büttschen), paveza (Pavesen), jirha (Irche), pecka (Petschen), kolač (Kolatschen), kroupa (Graupe), granica (Graniz)³⁾ itd. Na zadnje spominjajo nekdanjih prebivavcov slovanskih še mnogo mestne imena, p. Barut (Bayreuth), Trebogost (Trebcast), Hlum (Culmbach), Žiželice (Scheschelitz), Sveržnice (Zwiernitz), Kočin (Kötzing), Dolnice (Töltz) in še mnogo drugih.

* „Danica“ piše: Zdaj zdaj (14. sept.) pojdejo v natis poslednji rokopisni listi za veliki nemško-slovenski besednjak, ktereja je ranjki Vodnik 23. grudna ob sedmih zvečer 1806 po svojem dodelal, ga slovenska družba 13. kimovca 1852 dopoldne ob desetih

*) Monum. Boica I. str. 145.

**) Gl. ravno tam str. 161.

***) Leibnitz Script. rer. Brunsw. I. 320.

¹⁾ Mon Boic. XIII. str. 77; Erben Reg. I. str. 125—128 ad an. 1150.

²⁾ V sosednji gornji Saksonii je živela serbsčina še do konca XIII. stoletja, ob katerem času so jo prepovedovali v sodnijskem uradovanju. V Mišnu je zginila serbsčina sploh v XIV. stoletju. Gebhard's Geschichte der Wenden II. 320.

³⁾ Schmeller's Bayerisches Wörterbuch.

obširniše zveršila, ga mnogi slovenski jezikoslovci več ali manj prebirali in dopolnovali, poslednjič pa gospod Matevž Cigale na Dunaju vse v red spravil, še obilno zmnožil in doveršil 14. malega serpana opoldne 1859 ter so ga ranjki mil. knez in škof Anton Alojzi z mnogimi jezerji goldinarjev založili, gosp. Jožef Blaznik ga pa natiskuje.

* Na visokih Pražkih šolah se bode v zimskem polletju nekoliko predmetov učilo v slovanskem jeziku. V bogoslovskih šolah se bo učilo 11 predmetov v latinskem, 2 v nemškem in 2 v českem jeziku, namreč „Pastirskega blagoslovja 1. del“, in „razkladanje obredov mašnih“ — prof. Dr. Fabian; v pravniških šol bo prednašal v češčini le docent Dr. Frič; v modroslovskih šolah pa bodo učili v slovnanščini: prof. Tomek „kritičko vajo v starši česki zgodovini“, prof. Wocel „zgodbe in starine česke zemlje v predkerščanski dobi“, prof. Hattala a) „zgodovino jezikoznanskega uka sploh in slovanskega posebi“ b) razkladanje Aleksandreide in c) primerjajoče glasoslovje in besedno pregibljanje v stari češčini in bolgarščini;“ doc. Hanka a) „Slovnico in literaturo českega jezika“, b) „Slovnico poljskega jezika“ in c) „Slovnico ruskega jezika.“ Prof. Suhecki bo prednašal v nemškem jeziku a) „Poljsko slovnico za Slované“, b) „o poljskih zgodopiscih.“ in c) „o poljskem pesništvu novejšje dobe.“

* Odbor za narodno igrališče v Zagrebu je razpisal za 1. 1860 na novo tri darila za najboljše dramatične dela: 1. za najboljšo izvirno dramo 300 gld. Med enako dobrimi igrami se bo prednost dodelila tistej, kateri je predmet vzet iz zgodovine ali iz narodnega življenja; jugoslav.; 2. za najboljšo veselo igro iz jugoslovenskega življenja 200 gld. in 3. za najboljšo prestavo drame ali vesele igre 100 gld.

* Bolgarski časopis „Blgarija“, ki izhaja v Carigradu pod vredništvom g. Cankovim, je razglasil v svoji prilogi tri pesmi kraljedvorskega rokopisa „Sirotek“, „Rūže“ in „Žezulka“, ki jih je v bolgarski jezik prestavil g. Teodosij Ikonov, rojen Bolgar, ki se nahaja sedaj na Pražkih visokih šolah. Kakor naznanjajo „Pražske Noviny“, prestavlja g. Ikonov tudi ostale pesme kraljedvorskega rokopisa v bolgarsko-slovensko narečje. Nekatere pesme so že prišle na svitlo v Hankovi poliglotti v prestavi K. Petkovića, sedanjega carsko-ruskega konsula v Dobrovniku, v narečju mačedonsko-bolgarskem, vendar popolno prestavo omenjenega rokopisa v spisovnem jeziku še le pripravlja svojim rojakom g. Ikonov, rojen iz Svištova. — Tudi v Odesi je prišla na svitlo zanimiva bolgarska knjiga pod naslovom „Pokazalec ili rukovodstvo“, kako naj se zbirajo in odkrivajo davni ostanki bolgarskega jezika itd., od G. S. Rakovskega.

* V Pragi je prišel na svitlo izversten zemljovid pod naslovom „Turecko Evropské, Srby, Valachie, Multany, Černa Hora a pohraničné země Rakouské. Dle nejnovějších a nejlepších pramenů sestavil a opravil Jan Vaclik; kreslil a ryl E. E. Wagner — Pri tem težavnem mnogoletnem delu je porabil g. Vaclik vse viře, posebno cestopise in mape,

ki so jih izdali slavni geografi in potopisci: Ami, Boué, Griesebach, Hahn, Hecquard, Jurišić, Karaczaj, Kovalevsky, Milenković, Viquesnel, Wilkinson in drugi; verh tega je sam dvakrat prehodil posamne dežele (Srbijo, Bosno, Hercegovino, Albanijo, Černo Goro in zapadno Bolgarijo.) Ni dvomiti, da bo to prav izvrstno delo.

* G. Aleksander Chodzko, profesor slovanske literature na visokih šolah Pariških „College de france,“ je predaval minulega šolskega leta o narodni poezii slovanski, o igrališču itd., letos pa bo govoril, kakor se piše „Pražskim Novinam“ o zgodovini literatur slovanskih in bo razkladal najimenitniše, v prozi pisane spomenike starih časov. Verh tega bo razlagal najprej svete povesti srbsko-slovanske iz XIII. stoletja in potem najstarši spomenik staroslovenski, t. j. evangelje Remeško (Texte du sacre).

* Bošnjak g. Štefan Verković, sedaj v Carigradu, je skoz nekoliko let potoval po slovanskih deželah turške carevine in je zbral med ljudstvom obilo zelo lepih pesem raznega obsega, ktere misli v kratkem izdati na svitlo. Razdelil jih je v pesme junaške, ženske in carske. — Tudi v Saratovu je zagledala beli dan nova zbirka narodnih pesem slovanskih, ki jo je izdal g. Mordowcow pod naslovom „Zbornik Maġorosijski.“ Ta zbirka obsega 202 narodnih pesem, ki jih je g. Kostomarov v zapadnih stranéh Volinske guvernije iz ust prostega ljudstva zapisal.

* Znameniti česki skladavec g. Jožef Teod. Krov, ki je živel dolge leta kot zamožen in obče spoštovan učitelj muzike v Londonu, je umerl blizo Nizze, kamor se je bil podal v toplice. Krov je bil rojen l. 1798 v Novem Strašecu, se je učil na Pražkem vseučilišču in je bil nekaj let korist pri Pražkem stanovskem igrališču; pel pa je tudi večje partije v českih spevigrah. Potem je odšel na Nemško, je pel na nekterih večih igrališčih in je prišel poslednjič iz Amsterdama v London, kjer je kmalu jel sloveti kot godben učitelj. Posebno slavo si je pridobil po svojih českih pesmah, med kterimi je tudi blezo celi Evropi znana husitska „Těšme se blahou naději.“ Mnogo natiskanih pesem Krovovih pa še hrani njegov stari drag, pevec Karl Strakati v Pragi. Celo svoje premoženje, ki znaša 80000 gld., je volil decam svojih bratov.

* G. Kornel Stanković, ki se je s svojimi poslednjimi 24 pesmami občinstvu toliko prikupil, da so bile kmalu vse razpečane, je stavil v note za petje in klavir še trideset narodnih serbskih pesem, ki so po melodii in po harmonii mnogo lepše od onih. Dvanajst jih je izdelanih za kor, pet za sopran, alt, tenor in bas in sedem za možki kor. Tiskane so v cirilici in latinici. Pesme so sledeče: 1. Uskliknimo s ljubavlju Svetitelju Savi; 2. Šta s' ono čuje na onoj strani; 3. Da sam jadna studena vodica; 4. Udaralo u tamburu djače; 5. Moja mama lane moje sve mi prigovara; 6. Na noge svatski kume, kuma te zove; 7. Tri ptičice goro preletile; 8. Sremsko

kolo; 9. Ja podjo snužden kraj dola; 10. Što ću junak ustrieli me striela; 11. Konj junaka ostavio na zlu mjestu u Kosovu; 12. Oj za zorom za zelenom nešto jasno podvriskuje; 13. Ah prestan'te nevine okol' mene ptičice; 14. Svi šajkaši odoše; 15. More diko di si za toliko; 16. Osu se nebo zviedzama; 17. U Budimu gradu čudno čudo kažu; 18. Neveselo serdce moje; 19. Dika plava na serdeu mi spava; 20. Sjelo sunce stiglo veče; 21. U razvitku tije zore; 22. Drag se dragoj na vodici hvali; 23. Siva maglo, ti ne padaj na me; 24. Dober veče, Anka, šta si sinoč radila; 25. Šta nisam davno, to jutros rano; 26. Udri kiša na dolove; 27. Kad se bila na Kosovu vojska; 28. Prodji diko i našim sokakom; 29. Oj ti djače učeni, nad školama starii; 30. Mnogaja ljeta (cerkvena). — Te pesme bodo prišle na svitlo do konca mesca novembra. Naročnina iznaša 3 gld. in se pošilja izdatelju samemu (Wien, Stadt, hoher Markt im Bar. Sina'schen Hause Nr. 512). Pozneje bo cena poskočila. — Ob enem bo prišel na svitlo kvadril, iz narodnih serbskih pesem zložen. Cena mu bo 50 kr. Polovica čistega doneska je namenjena ranjenim graničarjem iz poslednje laške vojske.

* Že spet se pripravlja nekoliko izvirnih in prestavljenih iger, da se bodo letašnje zimo predstavljale na českem igrališču, ki se čedalje lepše razvija. Izmed izvirnih iger se imenujejo „Alexej Petrovič“ od V. Halka, „Františka z Rimini“ od J. Neruda, „Orlice a kříž“ s predigro „Na Višehradě“ od nekega mlajšega českega pisatelja, „Lhař a jeho rod“ od Klicpera, ki je to igro ravno pred svojo smertjo doveršil in „Jaroslav“ od Hansmana. Tudi nekaj izvirnih speviger se sme v kratkem pričakovati na česki igravnici, namreč: „Zaboj“ od J. L. Zvonara, „Kališníci“ in „Dalibor“ od A. Pozdena. Med prevodi so omeniti: „Filipina Welserova“ od O. žl. Redvica, „Neža Bernauerova“ od Hebel-a; sloveča igra „Ruy Blas“ od Viktora Hugo; „Pravozor Tartuffa“ od Gutzkova, preložen po Boženi Nemcovi; J. Kollar je preložil „Waldsteinov tabor“ od Schillerja, ki se bo predstavljal z izverstno muziko, ki jo je zložil česki skladavec Fr. Smetana, godb. reditelj v Gothenburgu na Švedskem.

* Društvo za jugoslavensku poviestnico i starine je razpisalo do 1. avgusta 1860 ceno 200 gld. za najboljšo zgodovinsko razpravo o bojih s Tartari, v ktere so bili zapleteni Horvati l. 1241 in 1242 po pobegu ogerskega kralja Bela v Horvaško in Dalmacijo. V tej razpravi se imajo 1. podati kritiški dokazi, da so se imenovani boji v resnici na Horvaškem in v Dalmaciji bili in da so Horvati Tatare otepli, 2. se ima obzir vzeti na ljudske pripovedi o bitvi s Tartari na grobiškem polju in 3. se morajo načrtati tudi nasledki onih bojev za Horvaško in Ogersko. — Verh tega razpisuje društvo v imenu nekega horvaškega rodoljuba drugo vsakoletno ceno 50 gld. tistemu, ki zbere najlepše narodne pripovedke horvaške, serbske, slovenske ali bolgarske. Te pripovedke morajo v narodnem duhu, v tem narečju in ravno takó, kakor jih ljudstvo pripoveduje, zapisane biti. Pripovedke zgodovinskega

ali basnoslovskega obsega bodo imele prednost pred drugimi. Obrok je ustanovljen do majnika 1860.

* Pervi list šolskega časnika v horvaškem jeziku po imenu „Napredak“, ki ga izdajajo gg. učitelji glavne šole v Zagrebu in v red deva g. Novotny, je že prišel na svitlo in obsega: Program — Skerb o telesnom blagostanju šolske mladeži od J. Macuna — Školski zapt od I. F. — Temelji računstva od V. Mařika — Naputak u miřljenju, govorenju in pisanju za niže razrede — in druge drobtine. Cena mu je s spořtnino vred 3 gld. za leto; izhaja pa dvakrat v mescu, 1. in 15. od 1. oktobra začetvi. Źeleti bi bilo, da bi si pridobil ta koristni šolski list obilno naročnikov tudi med našimi slovenskimi učeniki, ki bi ga jim bilo treba, kakor ribi vode. Ker nimamo zdaj nobenega slovenskega šolskega lista, naj bi se združili naši učeniki okoli Zagrebškega „Napredka“, da bi naše šolstvo veselise napredovalo, ne pa šlo, kakor se opazuje tu in tam, rakovo pot.

* Zopet je pokosila nemila smert dvoje moř, katerih imena so slovele daleč řrez meje slavjanskih dežel. Pervi je Tadevř Venediktovič Bulgarin, slaven romanopisec ruski, ki je umerl 13. septembra kot derřaven svetovavec v Dorpatu v 71. letu svoje starosti. Rojen je bil Bulgarin l. 1789 v Litvi, je bojeval proti Francozom in řvedom; pozneje pa je zapustil rusko sluřbo in je stopil v francozko. Po padu Napoleonovem je pustil vojařko řivljenje in je izdajal v Varřavi v poljšćini svoje humoristićne in pesniřske dela. L. 1823 se je vernil v Petrovgrad, in je tam izdajal „Severnij archiv,“ l. 1825 „Severno Pćelo“ in prvi ruski dramatiřki almanah „Ruskaja Thalija.“ Izmed njegovih del slovę posebno „Spominki iz řpanskega,“ „Obrazi iz turřke vojske“ in romani „Ivan Vyřigin,“ „Rostavlev“ in „Dimiter Mazepa.“ — Drugi je Vaclav Klement Klicpera, slavni dramatiřki pisatelj ćeski in c. k. šolski svetovavec. Rojen je bil 23. listopada 1792, umerl je pa za vodenićno boleznijo 15. septembra v Pragi. Pri njegovem pogrebu se je zbralo toliko ljudi, da ře dolgo ne pomni Praga slavniřega pogreba. O njegovem řivljenju in o njegovih zaslugah za ćesko glediřće drugokrat već.

Listnica. G. G. K. Se bode zgodilo; g. E. L. Bomo porabili; g. F. E. Nismo prejeli; g. B. R. Pismo; g. V. L. Smo Vam po pořti poslali; g. K. Ź. Oboje prejeli, zařtran prve pořiljatve pismo; g. J. N. poslednjo pořiljatev prejeli, spis „Zakaj je nehal“ itd. nam ni dořel, prosimo ře enkrat; g. F. Z. Prosimo izvirnih pesem namesto prestav; g. A. Ź. prejeli. Da bodo ćast. gg. dopisniki vselej ob koncu mesca zvedeli, ali smo njihove spise prejeli, jim bomo vselej v Listnici odgovarjali, ře jim pred pismenega odgovora ne pořljemo. Da nam pa za Glasnika namenjeni spisi gotoveje v roke pridejo, naj jih pořiljajo gg. pisavci ne frankirane po pořti; le toliko prosimo, da bodo pisani na tankem papirju. Ob enem naznanjamo, da za prihodnje leto Zornice ne bode na svitlo, ker nam v letařnjih nemirnih ćasih ni bilo mogoće, od vseh boljřih pisavcov sestavkov za-njo pridobiti.

Natisnil Janez Leon v Celovcu.